

Përmbajtja

- I. “Aktivizo objektet.
Aktivizo kujtimet.
Aktivizo të ardhmet alternative.”
Nga Thomas Oberender
- II. Farë e Çuditshme
— Pamjet e Ekspozitës
- III. “Një Galeri Pa Mure
dhe Një Shtet Pa Territor”
nga Inke Arns
- IV. Bisedë
me Albert Allgaier
- V. Performancat si prapavijë e
objekteve në “Strange Seed”
- VI. Rreth artistit

Contents

I.	“Activate objects.
Activate memories.
Activate alternative futures.”
By Thomas Oberender	06 — 13
II.	Strange Seed
— Exhibition views	18 — 45
III.	“A Gallery Without Walls
and a State Without Territory”
By Inke Arns	46 — 55
IV.	Conversation
with Albert Allgaier	56 — 69
V.	Performances as the hinterland
of the objects in “Strange Seed”	70 — 89
VI.	About the artist	90 — 93

KOSOVO
MENT
HE SPORTT
INE I SPORTA
AND SPORT
KOSOVES
KOSOVA
OF KOSOVO

KARIZES

1. Karizet e Koshovës janë ndërtuar nga populli dhe janë njëherit monumente kulturore dhe teknologjike.
2. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
3. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
4. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
5. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
6. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
7. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
8. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
9. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.
10. Ata janë njëherit shprehje të kulturës dhe të teknikës së ndërtimit të lashtë.

01

Foto/Photo:
Atdhe Mulla

“Aktivizo objektet. Aktivizo kujtimet. Aktivizo të ardhmet alternative.”

nga Thomas Oberender

Veprat e Fatmir Mustafa-Karlos ftojnë audiencën të angazhohet, jo në kuptimin e artit si një ekran ku projektohen përvoja private, por si dëshmi që gdhendet në material. Për më shumë se dy dekada, shumë prej veprave të tij janë ndërlidhur me performanca dhe intervenime, të cilat i riformësojnë hapësirat dhe proceset shoqërore dhe i lidhin ato me perspektiva alternative. Punimet e prezentuara në “Strange Seed” janë situative, në radhë të parë në raport me hapësirat konkrete historike dhe ato publike, prej të cilave buron materiali i përdorur dhe të cilave edhe u referohet në të njëjtën kohë. Rrobat mbrojtëse të punës, asfalti e dokumente historike - këto janë farat e çuditshme të cilat artisti i përcjellë me kalimin e kohës dhe të cilat i përfshin në veprat e tij si forma rebeluese dhe alternative të kujtesës. Farat janë sende dhe në të njëjtën kohë edhe burim i proceseve jetësore. Si fruta janë ushqim, pra diçka që prodhohet dhe shitet si produkt bujqësor. Njëkohësisht, çdo farë është imazh i një potenciali të pastër, i një burimi të fjetur të zhvillimit, rritjes dhe jetës. Farat e çuditshme janë këto frutat e pazakonta ose që thjesht mund të duken të çuditshme në kontekstin e tyre. Si një devijim i papritur ose i paqëllim, ato krijojnë një pikëpamje divergjente të rregullave. Kësisoj, vëmendja që ato marrin e anormalizon realitetin duke i dhënë dukshmëri asaj që anashkalohe.

Activate objects. Activate memories. Activate alternative futures.

by Thomas Oberender

I.

Fatmir Mustafa - Karlo's works are engaged, not in the sense of art as a projection screen for private experience, but as a witness inscribed in the material. For a good two decades, many of his works have been related to his performances and interventions, which reframe spaces and social processes and connect them with an alternative perspective. The works presented in the exhibition "Strange Seed" are situational, primarily in relation to concrete historical spaces and public places, from which the material used originates and to which it simultaneously refers. Protective work clothing, asphalt, historical documents - these are the strange seeds that the artist passes on through time and incorporates into his work as a rebellious and alternative form of memory.

At the same time, seeds are both things and the source of vital processes. As fruit, they are food, something that is produced and sold as an agricultural product. And at the same time, every seed is an image of pure potentiality, a latent source of development, growth, life. Strange seeds are those fruits that are out of the ordinary or simply seem strange in their context.

As an unexpected or unintentional deviation, they create a divergent view of the rule. The attention they attract de-normalizes reality and makes the overlooked visible.

06 - 07

Disa nga objektet që i shohim në ekspozitë burojnë ose nga proceset performuese ose i dokumentojnë ato – pecetat e bardha me djersë të fuqisë punëtore nëpër rrugët e Elbasanit, të cilët punëtorët i përdornin për t'i fshirë djersët gjatë takimit me artistin. Tjetri rast është busti i mermerit i artistit Elvis Presley, i cili i referohet performancës “Anyways, Always” të vitit 2011-2012 i zhvilluar në një stacion social finlandez, i cili në “Strange Seed” dokumentohet në disa seri fotografish.

Skulpturat prej neoni “It’s Difficult, You Better Stop it” poashtu ndërlidhen me performancat në të cilat Karlo reflekton për gjendjen e artistit dhe marrëdhënien mes artit dhe tregut të artit, përfshirë veprat si “Meeting the Curator” (2007) dhe instalacionin e tij “The accidents of Rose’s” (2008) në projektin “Dyqani i Berberit” të kuruar nga Sislej Xhafa në Prishtinë. Në këtë vepër, vizitori ulet në karrigën e berberit, përballë pasqyrës, përpara së cilës portreti i një kuratori të shquar qëndron i varur me fije të perit në tavan. Skulptura “The Artist Must Stand” e cila e hapë ekspozitën “Strange Seed” është poashtu pjesë e këtij kompleksi të veprave të tij.

Një situatë specifike, që lidhet me perceptimin, poashtu haset në ekspozitën me veprat si piktura “Rapid Eye Movement” sipërfaqja e qelqit e të cilës, e ndërtuar prej materialeve të ndryshme, i pasqyron në mënyrë të thyer vizitorët në galeri. Ndërkaq, dhomat e bardha dhe të errëta nga seria “The History of Misery” ku vizitorët i shohin mbishkrimet fosforeshente duke e përdorur dritën e telefonave të tyre, poashtu synojnë të krijojnë një përjetim të pazakontë.

Ashtu si në skulpturën “The Artist Must Stand”, shumica e veprave të Karlos janë të dizajnuar asisoj që ta tërheqin shikuesin përbrenda hapësirës së veprës, duke u lënë shpesh një përvojë të ëmbël dhe të thartë: A vërtet mund të ecësh mbi një tepih me rroba pune? Çfarë arome kanë ato leckat e bardha në kutinë e madhe prej xhami?

Shumë prej veprave të Karlos e zhvillojnë një koncept skulpturor të materialeve të cilat janë specifike për vendet konkrete prej nga vijnë dhe të cilave u referohen. Në objektet e gjetura si pllakat e asfaltit, dokumentet historike dhe boshllëkun e pluhurosur të ndërtesave të dikurshme të fabrikës, apo edhe mbishkrimet e të burgosurve, artisti arrin t'i zbulojë proceset politike dhe faktet individuale të këtyre proceseve. Veprat si kutitë e dritave të serisë “The Moon” ose pamjet e asfalteve të “Nightmare” i sjellin materialet në një formë serike që i abstrakton objektet e gjetura. Këto materiale, thyhen deri në pluhur në serinë “Rapid Eye Movement”, transformohen në panele me ngjyra të shndritshme si në kutitë e “The Moon” ose përpunohen si pjesë uniforme individuale e rrobave

Some of the objects shown in the exhibition originate from or document performative processes - the white sweat towels used by workers and laborer's on the streets of Elbasan to dry themselves during their encounters with the artist, or the marble bust of the artist as Elvis Presley, referring to his 2011-2012 performance "Anyways, Always" in a Finnish social station, documented in "Strange Seed" in several photo series.

The neon sculptures "It's difficult" and "You better stop it" are also linked to performances in which Karlo reflects on the situation of the artist and the relationship between art and the art market, including actions such as "Meet the Curator" (2007) or Karlo's installation "The accidents of Rose's" (2008) in the "Barber Shop" project curated by Sislej Xhafa in Pristina. Here, the visitor sat in a barber's chair facing a mirror in front of which portraits of a prominent curator were suspended from the ceiling by threads. The sculpture "The Artist Must Stand", which opens the exhibition "Strange Seed", is also part of this complex of works.

A specific perceptual situation is also created in the exhibition by works such as the painting "Rapid Eye Movement", whose glass surface, composed of various materials, reflects the viewers in the gallery in a fractured way. The white and dark rooms from the series "History of Misery", in which visitors can discover the phosphorescent inscriptions of the prisoners with the light of their smartphones, also aim to create an unusual experience.

As in the sculpture "The Artist Must Stand", many of Karlo's works are designed to draw the viewer into the space of the work, often leaving a sweet and sour experience: Can you really walk on a carpet of work clothes? What is the scent of those airy white cloths in the large glass box?

Many of Karlo's works develop a sculptural concept of materials that are specific to the concrete places from which they come and to which they refer. In found objects such as asphalt slabs, historical documents and the dusty emptiness of former factory buildings, or the inscriptions of prisoners, the artist discovers the political processes and individual destinies they contain. Works such as the light boxes of the "Moon" series or the asphalt images of the "Nightmare" group bring the material into a serial form that abstracts the found object, crushing it into dust as in the "Rapid Eye Movement" series, transforming it into luminous panels of colour as in the "Moon" boxes, or processing the uniform individual pieces of various protective clothing into an abstract carpet as in "Seen".

Simply beautiful in a pleasing sense Karlo's works are never, though they are vital and conceptually sophisticated. They conceal their narrative in

të ndryshme mbrojtëse në një qilim abstrakt si në veprën “Seen”.

Në kuptimin e këndshëm, veprat e Karlos nuk janë thjesht të bukura edhe pse janë jetësore dhe konceptualisht të sofistikuara. Ato e fshehin rrëfimin në mënyra dhe shenja të paqarta, që sjellin materialitetin dhe historinë e tyre në vepër dhe e ruajnë atë përbrenda tyre. Në këtë kuptim, shumë prej veprave të tij ndërlidhen me konceptin e arkivit. Ato janë koleksion i objekteve specifike të cilat përmbajnë dëshmi historike, siç janë letrat e punëtorëve në veprën “The Moon” ose mbishkrimet e të burgosurve në serinë “The History of Misery” që kontribuojnë në rishqyrtimin e mëvonshëm, theksi i të cilit vihet tej përtej gjërave konkrete.

Veprat e Karlos janë si njolla problematike ku përvoja e trazirave shoqërore, dhunës dhe historisë përjetohet nga këndvështrimi i dikujt që vë në pikëpyetje vetë-dëshminë ose mungesën e dukshme të alternativave të këtyre proceseve. Ai e sheh aktive kudo këtë farë të çuditshme, duke shpalosur efekte të papritura në distanca të mëdha kohore. Mu ashtu si e tashmja jonë që po mbjell farat të cilat do ta formësojnë jetën e fëmijëve tanë dhe brezave të ardhshëm.

Cilat do të jenë pasojat e mënyrës sonë të tanishme të të bërit biznes pas disa dekadash—apo ndoshta edhe disa muajsh—të ndryshimit të qyteteve dhe peisazheve, të lidhjes dhe prishjes së kontratave? Çfarë do të thotë kjo për të qenit bashkë, për të dobëtit, për të pambrojturit, për format e tjera të jetës? Në këtë ekspozitë, veprat rriten nga farat e çuditshme të kohërave të shkuara. Arkivimi i objekteve të gjetura, dëshmitë historike dhe përdorimi i objekteve të gatshme janë një fillesë në veprën e Fatmirit, ashtu si janë shfaqjet dhe intervenimet e tij në hapësirat publike, nga të cilat kanë dalë disa nga objektet që prezentohen në “Strange Seed”. Realiteti i tyre transformohet në hapësirën e ekspozitës, por vazhdon të mbetet situativ teksa aktivizohet dhe fton shikuesin të ngjitet në piedestalin e monumentit.

Karlllo e përshkruan veten si një farë e çuditshme. Me sa duket, ai nuk mund të rritet si çdo lulediell tjetër në fushë. Ai e mban kokën në një drejtim tjetër, duke e parë botën ndryshe dhe duke marrë energji dhe lëndë ushqyese të pazakonta nga toka. Ky pozicion, nga një anë çoroditës, shpeshherë rezistues dhe provokues, është edhe dhuratë në të njëjtën kohë, sepse si farë e çuditshme që del tej fushës, artisti arrin t’i shpreh të fshehtat e realitetit nën maskë. E natyrisht, artisti nuk është e vetmja farë e çuditshme – sepse ekspozita na tregon se bota është e mbushur me përplot fara të çuditshme. “Strange Seed” është ekspozitë që lidhet me dëgjimin, e nxitur nga letrat e kërkesave të punëtorëve shqiptarë drejtuar eprorëve të tyre, nga mbishkrimet

ambiguous situations and signs, which in turn bring their own materiality and history into the work and preserve it within it. In this sense, many of Karlo's works are related to the concept of the archive. They are a collection of specific objects that contain historical testimony, such as the letters of the workers in 'Moon' or the inscriptions of the prisoners in the series "The History of Misery", and contribute to a late re-examination that points far beyond the concrete things.

Karlo's works are trouble spots where the experience of social upheaval, violence and history can be experienced from the perspective of someone who questions the self-evidence or apparent lack of alternatives of these processes. Everywhere he sees this strange seed at work, unfolding unexpected effects over great temporal distances. Just as our present is sowing the seeds that will shape the lives of our children and future generations.

What will the consequences of our current way of doing business, of changing cities and landscapes, of making and breaking contracts be in a few decades or maybe even a few months? What does it mean for our togetherness, for the weak, for the vulnerable, for other forms of life?

The various works in this exhibition grow from the strange seeds of times gone by. The archiving of found objects, historical testimonies and the use of ready-made objects is a strand in Fatmir's work, as are his performances and actions in public spaces, from which some of the objects shown in 'Strange Seed' have emerged. Their reality is transformed in the exhibition space, but remains situational as it activates and invites the viewer to climb onto the pedestal of the monument.

Karlo describes itself as a strange seed. Seemingly unable to grow like any other sunflower in the field, it stretches its head in a different direction, looking at the world differently and absorbing unusual energies and nutrients from the soil. This position, on the one hand perverse, often resisting and provocative, is at the same time a gift, because as a strange seed sticking out of the field, the artist finds an expression for the hidden, the reality under the mask. But of course, the artist is not the only strange seed - the exhibition shows that the world is full of strange seeds.

"Strange Seeds" is an exhibition about listening, triggered by the pleading letters of the Albanian workers to their superiors, by the inscriptions of the prisoners in Rankovic's dungeons, or by the mountains of rubble torn out of the asphalt - a time stored in the grey coating that suddenly lies before us in huge fragments. The exhibition shows the artist diving between the layers of

e të burgosurve në birucat e Rankoviçit, ose nga malet e rrënojave të nxjerra nga asfalti - si kohë që është ruajtur në një shtresë gri, e që befas shtrihet para nesh në fragmente të zgjeruara. Ekspozita na prezenton artistin që zhytet mes shtresave të asfaltit, duke kërkuar atje jetën, për veten dhe farën e çuditshme që është jeta – ashtu siç e sheh ai.

Në rrugën Prishtinë-Shkup, qyteti shtrihet derisa të arrijë në kufi. Në disa vende rruga është prishur nën peshën e kamionëve dhe pjesë të tëra të saj rrëshqasin poshtë kodrës. Rrugës shihen dyqane të vogla, të tilla që shesin gjithçka që nevojitet për të ndërtuar kantiere dhe shtëpi, punëtori, blloqe apartamentesh, komunitete të mbyllura për të pasurit dhe rrallëherë ka ndonjë copë toke bujqësore. Aty ku rruga është e dëmtuar, shfaqet dhe i gurtë. Në një kodër pranë kufirit maqedonas gjendet një varrezë e madhe e UÇK-së, e rrethuar me mure guri dhe kulla, si një fortesë. Pas saj shihen disa fusha, të cilat tani përdoren për të ruajtur gurët, makina të panumërta të shkatërruara, midis restoranteve, hoteleve, salloneve të masazhit dhe shtëpive të reja pa banorë. Te disa nga ndërtesat e vjetra ende shihen vrimat e plumbave të rastësishëm nga lufta. Por shkatërrimi i paqes mbizotëron, edhe pse çdo shtëpi, çdo sallë, çdo kioskë është një shpresë për një jetë të re, një vend për familjen, një dëshmi e përpjekjes dhe një mall për jetesë më të sigurt. E njëzet vjet më parë, fusha të mëdha luledielli rreshtoheshin rrugës. Progresi, në vetvete, është një farë e çuditshme. Ai mbin në forma që asnjëri se pret. Artisti Fatmir Mustafa-Karillo ka përjetuar luftën, shpërnguljen, humbjen e shtëpisë dhe familjes, varfërinë në Perëndimin e pasur dhe fuqitë e reja në Lindjen e vjetër.

Kopertina e ekspozitës tregon gjurmën e një dore në një pëlhurë të bardhë pambuku. Qartazi, dora që fshiu djersën nga trupi me këtë leckë ishte dora e një punëtori. Dy fotografitë në pjesën e përparme të dhomës së dytë tregojnë një nga këta punëtorë duke përdorur leckën në qytetin shqiptar të Elbasanit. Kjo leckë është jeta që Fatmir Mustafa-Karillo po e prezenton në kohë. Kundër zërit dekurajues, që kthjelltas flet nga muret e galerisë, me shkronja neoni: “It’s Difficult, You Better Stop it”. Vetëm arti mund ta ndëgjojë këtë thirrje e prapë se prapë të vazhdojë ta bëjë këtë gjë.

Mendimet janë si farat. E të tilla janë edhe veprimet njerëzore apo ngjarjet e papritura që intervenojnë në biografitë e njerzve dhe i nisin ato në shtigje të reja, shpeshherë të panjohura. Këto fara shpesh shumohen te njerëzit dhe mendimet e tyre ndër breza dhe pas njëfarë kohe është e vështirë ta kuptosh se prej nga kanë ardhur, kush i solli dhe çfarë u bë me to, sepse tashmë janë bërë shumë normale për t’u vënë re. Përveç nëse, natyrisht, i vëreni, ashtu si farat e çuditshme të cilat Mustafa-Karillo i bën të mbijjnë në ekspozitën e tij.

asphalt, searching for life there, for himself and the strange seed that is real life as he sees it.

On the road from Pristina to Skopje, the city does not stop until it reaches the border. In some places the road is buckling under the weight of the lorries, whole sections of it are sliding down the hillside. Small shops line the road, shops selling everything needed for building sites and houses, workshops, apartment blocks, gated communities for the rich, and rarely is there a patch of farmland. Where the road is torn up, stony earth appears. Near the Macedonian border, on a hill, there is a large UCK cemetery. It is surrounded by stone walls and corner towers, like a fortress. Behind it are former fields, now used to store stones, countless wrecked cars, sorted by carcass, interspersed with restaurants, hotels, massage parlours and new houses with no occupants.

The few old buildings still have the occasional bullet hole from the war. But the destruction of peace prevails, even though every house, every hall, every kiosk is a hope for a new life, a place for the family, a testimony to hard work and a longing for security. Only twenty years ago, large fields of sunflowers lined the road. Progress itself is a strange seed. It germinates in ways that no one expected. The artist Fatmir Mustafa-Karullo has experienced war, displacement, loss of home and family, poverty in the rich West and the new powers in the old East.

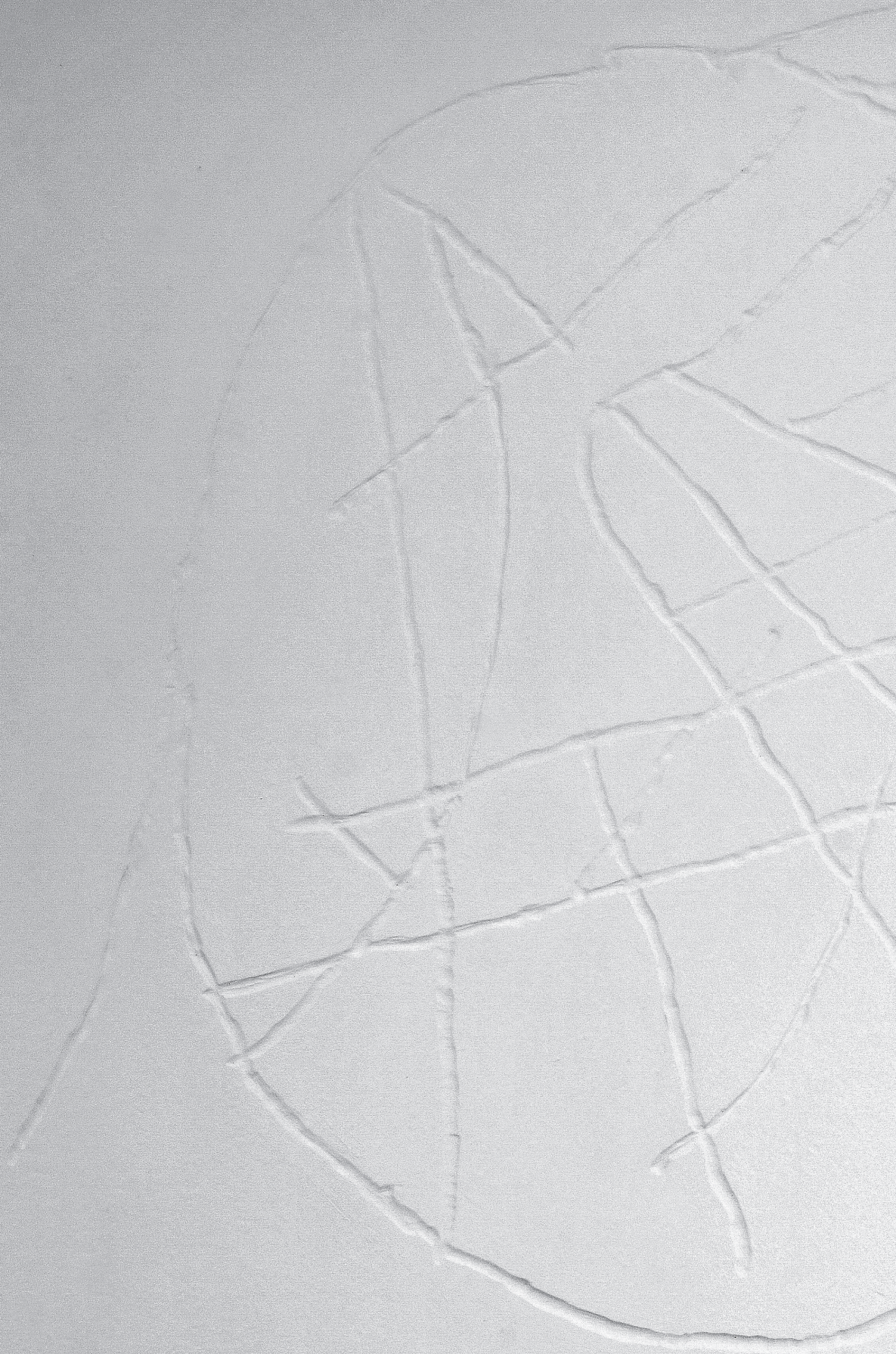
The cover of the exhibition shows the imprint of a hand on a white cotton cloth. Obviously, the hand that wiped the sweat from its body with this cloth was the hand of a manual worker. The two photographs at the front of the second room show one of these workers using the cloth in the Albanian town of Elbasan. This cloth is the life that Fatmir Mustaffa-Karullo is passing on through time. Against the voice of discouragement that speaks brightly from the walls of the gallery in neon letters: "It's difficult. You better stop". Only art can hear in these sentences the incentive to do it anyway.

Thoughts are seeds. So are human actions or unexpected events that intervene in people's biographies and set them on new, often unexpected paths. These seeds often multiply in people and their thoughts over generations, and after a while it is hard to tell where they came from, who brought them, and what became of them, because they have become too normal to be noticed. Unless, of course, you notice them, like the strange seeds that Mustafa-Karullo makes sprout in his exhibition.

SANTITA PA

7 II - 30 - III

02

02.

The History of Misery (Part I)
(Last Touch of the Milky Way)
2019 – 2023

Installation view,
National Gallery of Kosovo

The History of Misery (Pjesa I)
(Prekja e Fundit e Rrugës së Qumështit)
2019 – 2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

^

Foto/Photo: Atdhe Mulla

>

03

03.

Nightmare Collection
(Canvas, paper, asphalt, photo print)
2019 – 2023

Installation view,
National Gallery of Kosova

Koleksion "Nightmare"
(Kanvacë, letër, asfalt, foto print)
2019 – 2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

^

Foto/Photo: Enver Bylykbashi

>

Komiteti Metalurgji "Cetta, Pava"
 Minies se S.S.K.S.T
 (Kopje si Sudriti)
 C. Beson

KERKES

Unë i quajteri Sulip Laçi, i biri Shemsetdit
 dhe i Sadit, i datëlindur si dritor 1948, lindur
 dhe bënë në shtetin shqiptar, i natës
 Ebeson, parashikoj të ardhur tuje si me fondit:
 Kam kryer klasën e 8 (tetë) të lirisit të
 lirisit dhe prej 1.4.1980 punoj pranë agjencisë
 së Shtetit me profesione punëtor i kategorisë
 së parë Gate leshj periudha që punoj në
 unë të Shtetit jam munduar të punoj me
 ndërgjegje, disiplinë e frymë të lirisit, ku ka
 qenë nevoja e nevojshme.
 Jam munduar të përveçes; preferanca për
 unë këtë uptonuar dhe i udhëj veten të
 aftë për atëtim.
 Mëkrijet tija; kërkesë, i detyrohem detyrohem,
 që depër në kuadrit të tija; unë që të më
 jepin të drejtën për të lirisit në komisionin
 të atëtimit për të marrë kategorinë e dytë, që
 të atëtohem punëtor shtetë.
 Mëkrijmë një shprehje në kërkesë unë
 do të merret në konsideratë.
 Me respekt
 (Sulip Laçi)

15.3.1982

Lutje

Unë e nënshkruara Arjana Balashi
 parashikoj lutjen time si më poshtë vijon:
 Jam punonjëse e uzinës korso-kimike reparti
 kimik.
 Kam fituar punën më dt. 30.12.1980
 teknologje me kategorinë e parë.
 Vazhdoj shkollën e mesme të përgjithshme
 viti dytë.
 Kam ndjekur vazhdimisht kurset e kualifikimit
 dhe jam munduar të njëjtëfshihetate profesio-
 nit të punës.
 Gratoj i lutem komisionit dhe depër së
 kuadrit të më jepin të drejtën për tu
 atëstuar në këtë profesion për të fituar
 kategorinë e dytë.
 Mëkrijmë një shprehje se komisioni do
 merret në konsideratë kërkesën time

Me respekt
 Arjana Balashi

16.10.1982

04.

The Moon
 (Bottle, request letters)
 2014 - 2023

Installation view,
 National Gallery of Kosova

"The Moon"
 (Shishe, letra të kërkesave)
 2014 - 2023

Pamje e instalimit,
 Galeria Kombëtare e Kosovës

05

05.

Seen
(Worker's clothes, carpet frame)
2023

Installation View,
National Gallery of Kosova

Seen
(Roba të punëtorëve, kornizë tapeti)
2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovë

^

06.

Sweat Tissues
(Installation box, glass,
wood, cotton fabric)
2014

Installation view,
National Gallery of Kosova

Sweat Tissues
(Kuti instalacioni, shishe,
dru, pëlhurë pambuku)
2014

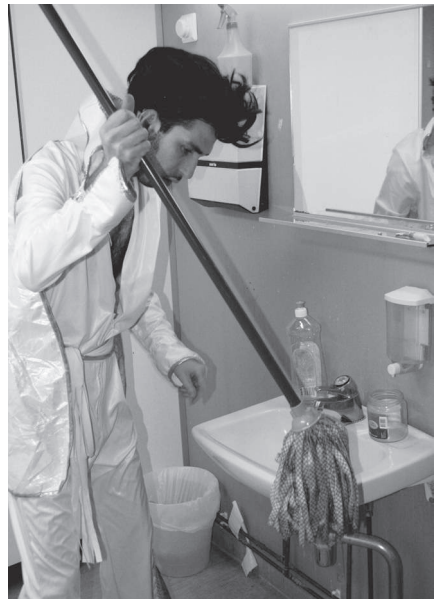
Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

06

07

II.

07.

Anyways, Always
(C-print)
2011 – 2023

Installation view,
National Gallery of Kosova

Anyways, Always
(C-print)
2011 – 2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

32 – 33

07.

Anyways, Always
(Marble)
2011 – 2023

Installation view,
National Gallery of Kosova

Anyways, Always
(Mermer)
2011 – 2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

^

IT'S DIFFICULT
YOU BETTER STOP IT

08.

It's difficult,
You Better Stop it
(Neon wall installation)
2023

Installation view,
National Gallery of Kosovo

It's Difficult,
You Better Stop it
(Instalacion neoni në mur)
2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

< Foto/Photo: Atdhe Mulla

v

08

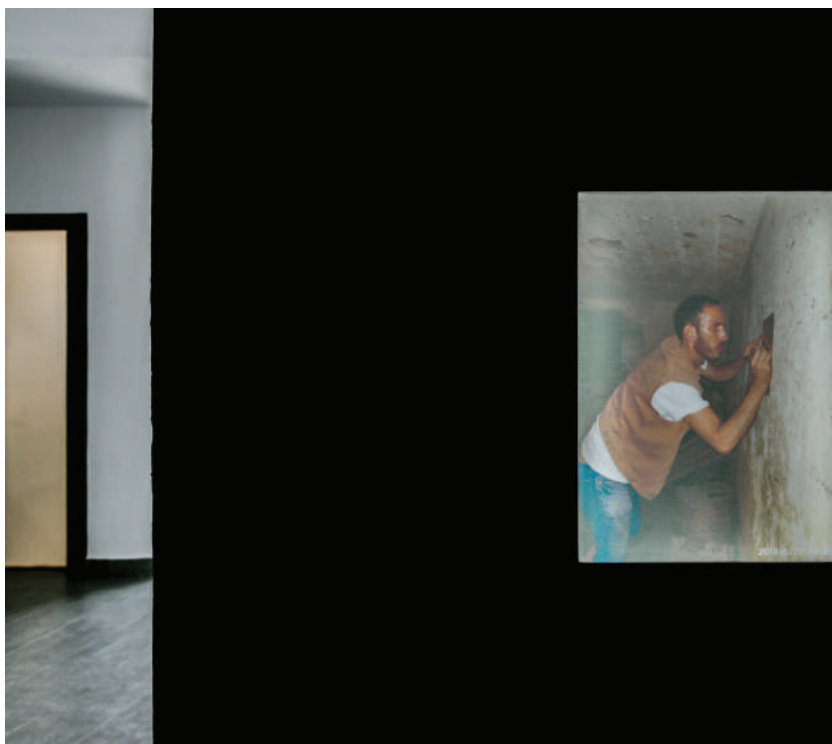

09.

The History of Misery (Part Two)
(Photo with backlight, curtain,
phosphorescent writing)
2019 – 2023

Installation view,
National Gallery of Kosovo

Foto/Photo: Atdhe Mulla

09

The History of Misery (Pjesa Dy)
(Foto me dritë prapa, perde,
shkrim fosfoeshent)
2019 – 2023

Pamje e instalimit,
Galeria Kombëtare e Kosovës

Ukaj ALI
6 VII 1959
KADAS
HA DAR

1959
20-4

PROJ. HISTORIT
SALIA. BANAS
UPDUL RTU
3-11-1963

77 02

[RIZ]

SARITIM - BROC NQOFT
SENE HIXMA MAT VOGEL
PUNUE
YEDSLANS
KERKUE
ME

2E-1143
#

ENVER

IRFAN BUENA
05-14-11-64
20-53

HAKI
NECIAT
SURO

01

Skulptura “The Artist Must Stand” në hyrje të Galerisë Kombëtare, e cila daton prej periudhës së koronës, është tema kryesore e ekspozitës: e cila shfaq bazën e monumentit, por në vend të skulpturës që do duhej të ishte përmbi, mbi të janë vendosur vetëm dy rrota mbështetëse të vogla prej guri, sikur të atyre biçikletave të fëmijëve. Gjatë periudhës së koronës, kishte ndryshuar dhe gjendja e artistit: çfarë roli luan arti në një shoqëri që karakterizohet nga izolimi social, kriza ekonomike dhe pasiguria politike? Ajo që dukej normale papritur ishte bërë e brishtë. Në një mënyrë, shprehet Karlo “ka gjithmonë njëfarë pandemie në shoqërinë tonë - Kosova është e izoluar, pasiguria është gjithmonë prezente dhe nuk mbaron kurrë”. Në këtë situatë, monumenti është një inkurajim për të besuar. Në të njëjtën kohë, ky monument pa heronj është një ftesë për t’u ngjitur në pedestal dhe për të marrë pozicionin e artistit. Rrotat e vogla stërvitore i referohen faktit që artistët, si shumica e njerëzve, janë në një rrugë të cilën mësojnë si ta ecin teksa vazhdojnë. Ata përballen me frikën dhe pasigurinë, si fëmijët për të cilët rrotat e stërvitjes ofrojnë një masë sigurie. Është një përshëndetje e papritur që nga fëmijëria për botën e të mëdhenjve, që e njuh brishtësinë e pozicionit të heronjve dhe i lejon të rriturit e mençur të mbeten fëmijë në momente të caktuara.

The sculpture ‘The Artist Must Stand’ in the square in front of the National Gallery, dating from the Corona period, acts as a leitmotif for the exhibition: it shows the base of a monument, but instead of the sculpture standing on it there are only two small, stony support wheels, like those on a child’s bicycle. During the Corona period, the artist’s situation also changed: what role does art play in a society marked by social isolation, economic crisis, and political uncertainty? What seemed normal suddenly became fragile. In a way, says Karlo, “there is always a kind of pandemic in our society - Kosovo is isolated, the uncertainty never ends”. In this situation, the monument is an encouragement to trust. At the same time, this monument without heroes is an invitation to step onto the pedestal and take up the position of the artist. The small training wheels refer to the fact that artists, like most people, are on a path that they learn to walk as they go. They are confronted with fear and uncertainty, like children for whom training wheels provide a measure of security. It is an unexpected greeting from childhood to the world of the great, which knows the fragility of the heroes’ position and allows wise adults to remain children at certain moments.

02

Në dhomën e parë të guidës, shihet gjeneratori Van de Graaff. Sfera e tij metalike ju fton ta prekni atë. Pajisja mund të prodhojë tensione të larta relative me mjedisin, të cilat në disa aplikime mund të shkarkohen në rrufe ose, si në këtë rast, thjesht t’u ngrihen flokët. Gjeneratori është pjesë e instalacionit “The History of Misery” që hap guidën dhe e mbyll në një dhomë tjetër në fund të ekspozitës. Në shtresën e bardhë të bojës në muret e hyrjes, ka gdhendje mezi të dukshme që tregojnë

In the first room of the tour, there is a Van de Graaff generator. Its metallic sphere invites you to touch it. The device can produce high voltages relative to the environment, which in some applications can discharge into lightning or, as in this case, simply make people’s hair stand on end. The generator is part of the installation “The History of Misery” that opens the tour and closes it in another room at the end of the exhibition. In the white layer of paint on the walls of the entrance, there are

- > kopje të emrave, datave ose mesazheve të lënë nga të burgosurit në qelinë e tyre pa dritë, të burgut lokal, gjatë të ashtuquajturës periudhë Aleksandër Rankoviç.

barely visible carvings showing copies of names, dates, or messages left by prisoners in their lightless cell of the local prison during the so-called Alexander Rankovic period.

03

Piktura e madhe “Rapid Eye Movement” dhe skulptura e ndërlidhur e asfaltit “Self-portrait” i përkasin grupit të veprave “Nightmare” të cilat në shumë mënyra i referohen materialit të asfaltit. “Pllakat e asfaltit” thotë Karlo, “përmbajnë shtresa të regjimeve dhe sistemeve të ndryshme, nga ato të shtruara gjatë kohës së Jugosllavisë socialiste, të periudhave të ndryshme para dhe pas luftës së Kosovës të vitit 1999, deri në ato para dhe pas pavarësisë së Kosovës. Asfalti është përdorur për zgjedhje, për pasuri dhe për të lidhur fshatrat e largëta me jetën e qytetit. Trotuari është mpiksja proverbiale e kohës, një relikë mbi të cilën shtrohen vazhdimisht shtresa të reja. Ku jam unë dhe komuniteti im midis këtyre shtresave?” pyet Karlo, duke hapur një sirtar mes shtresave të regjimeve gjithnjë në ndryshim në veprën e tij “Self-portrait” (2020). Në dollap gjindet fotografia e vetme e fëmijërisë e artistit dhe albumet familjare të cilat u dogjën gjatë luftës në Kosovë. Sipërfaqja e pikturës “Rapid Eye Movement” është e mbuluar me pluhur pigmenti nga shtresa të ndryshme kohore, i hedhur mbi telajo nga asfalti nga një frezë dore. “Piktura është veç pluhur.” Tronditja e këtij vështrimi në histori i dha veprës titullin, duke aluduar në lëvizjet e syve në ëndrra. Krahas pikturës nr. 2 nga cikli “Nightmare” dhe skulpturës “Self-portrait”, gjindet një fotografi e një grumbulli rrënojash të asfaltit, jo larg Prishtinës, i cili është edhe burimi i materialit për këtë grup veprash.

The large-scale painting “Rapid Eye Movement” and the related asphalt sculpture “Self-portrait”. belong to the ‘Nightmare’ group of works, which refer in various ways to the material of asphalt. “Slabs of asphalt,” says Karlo, “containing layers of different regimes and systems, from those paved during the times of socialist Yugoslavia, through various periods before and after the Kosovo war of 1999, to those before and after Kosovo’s independence. Asphalt has been used to fight elections, make fortunes, and connect distant villages to the life of cities. The pavement is the proverbial clot of time, a relic over which new layers are constantly being laid. Where am I and my community among these layers?” asks Karlo, opening a drawer between the layers of ever-changing regimes in his work “Self-portrait” (2020). It contains the artist’s only childhood photograph and the family albums which were burned during the Kosovo war. The surface of the painting Rapid Eye Movement is covered with pigment dust from different layers of time, thrown onto the canvas from the asphalt by a hand-held milling machine. “The painting is just dust.” The shock of this glimpse into history gave the work its title, alluding to the eye movements in dreams. Alongside painting no. 2 from the “Nightmare” cycle and the “Self-portrait” sculpture, there is a photograph of a pile of asphalt rubble not far from Pristina, the source of the material for this group of works.

04

Grupi i veprave “The Moon” karakterizohet nga kushtet e punës dhe të jetesës së punëtorëve

The “Moon” group of works is characterized by the working and living conditions of the

>

në një punishte çeliku të ndërtuar nga Bashkimi Sovjetik në qytetin shqiptar të Elbasanit gjatë regjimit autoritar të Hoxhës. Tri kutitë e dritave në pjesën e përparme shfaqin një sërë shishesh historike pijesh me gaz nga sallat e prodhimit, tashmë të braktisura në Elbasan. Secila prej këtyre shisheve shqiptare të prodhuara në masë ka një ngjyrë dhe patinë të ndryshme nga grimcat toksike të fabrikës së çelikut. Ato formojnë një tablo abstrakte në të cilën çdo pjesë duket si një ekzemplar i çmuar, unik, edhe pse dikur shtrihej në rrënojat e historisë së fabrikës. Vitrinat anash përmbajnë peticionet e punëtorëve elbasanas të cilët pinin nga këto shishe. Shpesh, letrat e tyre drejtuar eprorëve të tyre shpalosin dëshirën për t'u transferuar në një departament tjetër ose për t'u avancuar. Në vendngjarje, në Elbasan, Karlo mësoi se arsyeja kryesore e këtyre kërkesave ka mundur të jetë arsyeja se ambienti ku ata punonin ishte shumë toksik dhe jo i shëndetshëm. Në përgjigje të këtyre kërkesave, përgjegjësit shënonin çdo herë në fletë: Jo, ose shumë pak prej tyre me një Po.

05

Qilimi është i ndërtuar nga copa të ndryshme të veshjeve dhe uniformave mbrojtëse të punëtorëve. Është shumëngjyrësh, po në të njëjtën kohë është më shumë se thjesht dekorim apo një tapet i gatshëm shumëngjyrësh. Kjo vepër është tapet identitetesh. Duket shumëngjyrëshe, por të ecësh në të, vërtet do të ishte ndjenjë e çuditshme. "Seen" problematizon të drejtat e punëtorëve në Kosovë, të cilët kanë pak të drejta, nuk kanë orar të mbrojtur të punës dhe punojnë pa kontrata. Sidoqoftë, janë këta punëtorë që e mbajnë shtetin gjallë. Puna e Karlos i "sheh" ata dhe njëkohësisht titulli i veprës të kujton lajmërimin në aplikacion në smartphone kur dërgohet një mesazh teksti dhe statusi i tij raportohet si "seen" kur mbetet pa përgjigje.

workers in a steelwork built by the Soviet Union in the Albanian town of Elbasan during the authoritarian Hoxha regime. The three light boxes on the front display a series of historic soda drinks bottles from the now-abandoned production halls in Elbasan. Each of these mass-produced Albanian bottles has a different color and patina from the toxic particulate matter of the steel mill. They form an abstract tableau in which each piece looks like a precious, unique specimen, even though it lay in the rubble of the factory's history. The display cases on the sides contain petitions from the Elbasan workers who drank from these bottles. Often, their letters to their superiors tell of a desire to transfer in another department or to be advanced. On the spot in Elbasan, Karlo learned that the main reason for these requests could be that the environment they were working in was very toxic and unhealthy. In response to these requests, those in charge made a note on the sheets each time: No or very few with a Yes.

The carpet is made up of uniform pieces of various workers' protective clothing. It is colorful and at the same time more than just decoration or a colorful ready-made. This work is a carpet of identities. It seems colorful, but to actually walk on it would be strange. "Seen" problematizes the rights of workers in Kosovo, who have few rights, protected working hours, and contracts. Yet it is these workers who keep the country running. Karlo's work "sees" them, and at the same time, the title of the work is reminiscent of the display in the news application on a smartphone when a text message is sent and its status is reported as "seen" without a reply.

06

Të shkujdesura dhe të lehta, disa lecka rrijnë pezull në një kuti qelqi, teksa krijojnë një jetë të qetë të objekteve kalimtare, mu si gjethet në hapësirë. Ky instalacion u krijua si pjesë e punës së Karlos për projektin e “The Moon” në punët e mëparshme të çelikut të Elbasanit. Sot uzina është një gërmadhë industriale dhe askush nuk punon më aty. Nëpër rrugët e qytetit të afërm, Karlo u kërkoi punëtorëve të fshinin djersën me lecka të bardha pambuku, të cilat ai ua kishte dhënë dhe më pas i kishte ruajtur për vete. Fotografitë e punëtorit në pjesën e përparme të sallës kapin këtë moment. Në instalimin origjinal, aroma e leckave ishte e pranishme përmes një vrime në xhami, e cila më vonë do të shndërrohet në një parfum në vete. Në instalacion transmetohen proceset performative, shëtitja e artistit nëpër qytet, bisedat me punëtorët dhe procesi i tharjes së djersës në trup. Në të njëjtën kohë, ajo korrespondon me mbishkrimet e ndriçuara “It’s Difficult, You Better Stop it”, të cilat befaskan kalojnë nga sfera e përvojës së artistit në sfidat e punës së përditshme të shumë njerëzve.

Airy and light, several tissues float in a glass box, creating a still life of ephemeral objects like leaves in space. The installation was created as part of Karlo’s work on the Moon project at the former Elbasan steelworks. Today the plant is an industrial ruin and no one works there. Karlo asked workers on the streets of the nearby town to wipe their sweat with white cotton cloths, which he handed to them and then preserved. The photographs of the worker at the front of the hall capture the moment of wiping. In the original installation, the smell of the cloths was present through a hole in the glass, which will later be transformed into a perfume of its own. The performative processes, the artist’s walk through the city, the conversations with the workers, and the process of drying the bodies of sweat are transmitted in the installation. At the same time, it corresponds to the illuminated inscriptions “It’s Difficult” and “You better Stop it”, which abruptly move from the realm of the artist’s experience to the challenges of many people’s daily work.

07

Në bustin e mermerit të Fatmir Mustafa Karlos ku artisti pozon si Elvis Presley, shihen te transferuara pamje te videove nga vepra e viteve 2011-2012 Why Don’t You Speak Finnish. Karlo, asokohe 27 vjeç, jetonte në Finlandë si një emigrant i varfër në periferi të shoqërisë. I përballur me sulme ksenofobike, ai i trajtoi këto fenomene në tekstin e tij Go Away Al-Quaida Nigger. Kësisoj, kjo situatë e jetesës e çoi atë në shoqërimin e njerëzve të pastrehë dhe të varur nga droga, në një qendër finlandeze të mirëqenies. I tronditur nga mjerimi dhe pashpresa e rutinës institucionale të qendrës shtetërore të mirëqenies, ai iu përgjigj situatës me një ndërhyrje që e lejoi të intervenonte në rrethanat e tij si një person i bllokuar në këtë

Fatmir Fatmir-Karlo’s marble bust shows the artist posing as Elvis Presley, transferring video stills from the 2011-2012 work “Why don’t you speak Finnish” into a marble bust. Karlo, then 27, living in Finland as an emigrant on the fringes of society, penniless and confronted with xenophobic attacks, which he addressed in his text “Go away al-Quaida nigger”, his living situation led him into the company of homeless people and drug addicts in a Finnish welfare center. Shocked by the squalor and hopelessness of the institutional routine of the state welfare center, he responded to the situation with an intervention that allowed him to intervene in his circumstances as a person stranded in this place by assuming

vend duke marrë rolin e idhullit të tij rinor, Elvis Presley. Duke u shndërruar në ikonën e ngecur të pop-it, ai rregulloi ambientet e banimit të një grupi njerëzish që po kujdeseshin atje, duke u miqësuar me ta si njëfarë alieni. Seria e fotografive e performancës së tij dhe takimi i mëpasshëm me grupin që po përkujdesej në atë vend, kapin ardhjen e tij të çuditshme atje, por edhe fuqinë zëvendësuese të artistit për të qenë “Elvisi” sa herë që situata e kërkonte, pra gjithmonë.

08

Dy shkronjat prej neoni “It’s Difficult, You Better Stop it” tingëllojnë si këshilla të njohura, thirrje qëllim-mira për t’u zbrapsur.

Ato janë fraza tipike për parandalimin e krizave që vënë në lëvizje frenat si mënyrë për të shmangur telashet. Përfundimi i tyre, tingëllon si këshillë e përgjithshme për jetën. Në të njëjtën kohë, ato janë fjalitë qenësore të një komenti poetik, ku Karlo përshkruan përvojën e tij si artist me burokracinë e “intelektualizuar dhe delikate” të elitizmit të lartë artistik dhe bisedave gjuhësore administrative që e kanë shoqëruar veprën e tij prej vitesh. Poezitë nga janë marrë këto fjali janë botuar në vitin 2017 në Rab-Rab: Journal for Political and Formal Investigations in Art, me titullin “Today, Yesterday, Tomorrow”. Në analizën e tij poetike të gjuhës së botës së artit akademik dhe atë të orientuar nga tregu, Karlo thotë: “Në këto poezi kam ekspozuar se si kjo situatë hyn edhe në lëkurën e gjuhës që përdorin artistët kur prezantojnë veprën e tyre apo flasin për konceptet artistike dhe idetë e tyre.”

09

E montuar në para-hyrjen e Kutisë së Zezë, fotografia tregon mbishkrimet e ri-bëra nga Karlo të ish të burgosurve në qeli, që datojnë

the role of his youthful idol, Elvis Presley. Transforming himself into the stranded pop icon, he tidied up the living quarters of a group of people who were being looked after there, befriending them as a kind of alien. The series of photographs of his performance and the subsequent meeting with the group who were being looked after in that place captures his strange arrival there, but also the artist’s surrogate power to be “Elvis” ‘ whenever the situation calls for it, always.

The two neon letters “It’s Difficult” and “You Better Stop It” sound like familiar advice, well-meaning calls to retreat. They are typical crisis prevention phrases that put the brakes on a movement in order to avoid trouble. Their succinct conclusion sounds like general life advice. At the same time, they are the core sentences of a poetic commentary in which Karlo describes his experience as an artist with the “intellectualized and subtle” bureaucracy of high artistic elitism and administrative language conversations that have accompanied his work for years. The poems from which these sentences are taken were published in 2017 under the title “Today, Yesterday, Tomorrow” in “Rab-Rab: Journal for Political and Formal Investigations in Art”. In his poetic analysis of the language of the academic and market-oriented art world, Karlo says: “In these poems, I have exposed how this situation even gets into the skin of the language artists use when they present their work or talk about artistic concepts and ideas.”

Mounted in the foyer of the Black Box, the photograph shows Karlo’s frottage of inscriptions by former prisoners found in the

> nga periudha midis viteve 1945 dhe 1966. Qelia prej 3,5 metrash katrorë ndodhet në bodrumin e një shtëpie pa përshkrim, në qendër të Prizrenit. Gjatë periudhës së shtypjes së kreut të policisë sekrete ushtarake të Jugosllavisë dhe ministrit të Brendshëm, Aleksandër Ranković, ishin kryesisht shqiptarët e Kosovës ata që u burgosën dhe u torturuan këtu. Gjatë kohës së burgimit, ata gërvishnin emrat, mesazhet, madje edhe kompozimet muzikore në muret e qelisë së tyre pa dritë. Sipas traditës, zërat e të burgosurve dëgjoheshin në lagje teksa shkruanin. “Përmes një letre transparente i kam kopjuar të gjitha këto shkrime inkriminuese që kanë mbijetuar nga viti 1945 deri në ditët e sotme”, thotë artisti duke përshkruar metodën e tij të punës. Dhoma e dytë e veprës së tij “The History of Misery” është e errët mu si qelitë origjinale. Karlo përdor bojë fosforeshente për t’i transferuar mbishkrimet në kutitë e zeza.

cell, dating from the period between 1945 and 1966. The 3.5 square meter cell is located in the basement of a nondescript house in the center of Prizren. During the period of repression by the head of Yugoslavia’s military secret police and Minister of the Interior, Alexander Rankovic, it was mainly Kosovo Albanians who were imprisoned and tortured here. During their imprisonment, they scratched their names, messages, and even musical compositions on the walls of their lightless cell. According to tradition, the prisoners’ voices could be heard in the neighborhood while they were writing. “Through a transparent paper, I have copied all these incriminating writings that have survived from 1945 to the present day,” says the artist, describing his working method. The second room of his work “The History of Misery” is as dark as the original cells. Karlo uses phosphorescent paint to transfer the inscriptions onto the black boxes.

Një galeri pa mure dhe një shtet pa territor

FMK dhe hapësira e tij
e artit në Butoc

A gallery without walls and a state without territory

FMK and his
art space in Butoc

Projekti “On Top Residency” nga Fatmir Mustafa Karlo është i një rëndësie domethënëse për zhvillimin e ekspozitës “Strange Seed” pasi burimet dhe rezidencat e saj përkojnë me kohën kur u krijua ekspozita. Në njërën anë, On Top Residency mund të përshkruhet si një formë e pazakontë e një projekti të artit duke e pasur parasysh se nuk ka hapësirë. Në majën e një mali të afërt me pamje nga qyteti, Fatmir Mustafa Karlo ka okupuar një copë toke publike përmes idesë që synon të krijojë një hapësirë të të menduarit, një hapësirë të lirë të artit në natyrë. Në këtë hapësirë, artisti punon si kurator dhe prezenton vepra nga artistë ndërkombëtarë të krijuara enkas për këtë lokacion.

Fatmir Mustafa Karlo’s “On Top Residency” project is significant for the development of the “Strange Seed” exhibition, as its furnishings and residencies coincide with the time the exhibition was created. On the one hand, the On Top Residency could be described as an unusual form of project space, considering that it has no space. On the top of a nearby mountain overlooking the city, Fatmir Mustafa Karlo occupies public land through an idea that aims to create a thinking space, a free space for outdoor art. The artist works here as a curator and presents works by international artists that are created for this location.

Një galeri pa mure dhe një shtet pa territor

Shënime mbi NSK Territory Prishtina (2022)

Inke Arns

Me 19 korrik të vitit 2022, një flamur i pazakontë u ngrit në një kodër afër Prishtinës. Ky ishte flamuri i NSK-së fiktive Država v času (Shteti i NSK-së atë kohë), me lokacionin “On Top Residency” i drejtuar nga artisti kosovar Fatmir Mustafa Karlo. Ai është vendosur në një tokë publike në një periferi të Prishtinës, më saktë në një kodër në Butovc, përgjatë rrugës së Kavajës. Disa thonë se është vendi më i mirë për ta shijuar perëndimin mbresëlënës të diellit mbi Prishtinë.

Megjithëkëtë, perëndimet mbresëlënëse të diellit dhe pamjet po aq mbresëlënëse i tërheqin poashtu edhe investitorët që duan të ndërtojnë apartamente dhe vila luksoze nëpër vende të tilla. Kjo është njëra ndër arsytet pse Fatmir Mustafa Karlo u vendos në këtë kodër me galerinë e tij të “natyrës”¹ ku muret e galerisë janë të shënuara me vijat e miellit të bardhë që shtrihen përgjatë tokës. Arti përdoret për të parandaluar privatizimin dhe komercializimin e hapësirës publike. Objektivi kryesor i “On Top Residency” është “ruajtja, promovimi dhe përdorimi i hapësirave publike dhe të natyrës” përmes aktiviteteve artistike dhe kulturore specifike nëpër lokacione të tilla. Është një okupim i vërtetë, një përvetësim i hapësirës publike në emër dhe me mjetet e artit. Megjithatë, “On Top Residency” nuk është thjesht një kritikë urbanistike, por vepron edhe si një kujtim personal që nga viti 1999. Fatmir Mustafa Karlo e mban në mend se gjatë luftës së Kosovës në vitin 1999 (kur ai

1. Fatmir Mustafa Karlo, zitiert in: Artrit Bytyçi, “NSK Territory Prishtina. An IRWIN project at On Top Residency”, Storylab, 17 July 2022,

<https://storylab.al/nsk-territory-prishtina-an-irwin-project-at-on-top-residency/>

A gallery without walls and a state without territory

Notes on the NSK Territory Prishtina (2022)

Inke Arns

III.

On July 19, 2022, an unusual flag was raised on a hill near Prishtina. It was the flag of the fictitious NSK Država v času (NSK State in Time), and the location was the “On Top Residency” run by Kosovar artist Fatmir Mustafa Karlo. It is located on public land in an outskirt of Prishtina, more precisely: on a hill in Butovc, along Kavaja Street. Some say that it is the best place to enjoy the spectacular sunset over Prishtina.

1.
Fatmir Mustafa Karlo,
zitiert in: Artrit Bytyçi,
“NSK Territory Prishtina.
An IRWIN project
at On Top Residency”,
Storylab, 17 July 2022,

[https://storylab.al/
nsk-territory-prishtina-
an-irwin-project-at-on-
top-residency/](https://storylab.al/nsk-territory-prishtina-an-irwin-project-at-on-top-residency/)

However, spectacular sunsets and equally spectacular views also attract investors who like to build luxury apartments and villas in such places. This is one of the reasons why Fatmir Mustafa Karlo took up residence on this hill with his “outdoor” gallery: the walls of the gallery are marked by lines of white flour running along the ground. Art is used to prevent the privatisation and commercialization of public space. The main goal of the On Top Residency is the “preservation, promotion, and use of public spaces and nature”¹ through site-specific artistic and cultural activities. It is a veritable occupation, an appropriation of public space in the name and with the means of art. However, the On Top Residency is not just an urbanistic critique, but it also acts as a personal memory going back to the year 1999. Fatmir Mustafa Karlo remembers that during the Kosovo war in 1999 (he was fifteen), together with his friends, in order to avoid attacks by the Serbian police, they escaped from their neighbourhood near the mountains and made it to the top of this hill.

50 – 51

ishite pesëmbëdhjetë vjeç), për t'i shmangur sulmet e policisë serbe, së bashku me miqtë e tij ishin larguar nga lagjja e tyre afër maleve dhe kishin shkuar në majën e kësaj kodre. Prej këtu, Prishtina dukej sikur të ishte në pëllëmbë të dorës. Me t'u kthyer në shtëpi pas perëndimit të diellit, prindërit e tij ishin shqetësuar dhe zemëruar në të njëjtën kohë. Babai i Karlos ishte i tërbuar duke çuar dorën lart, ndoshta i gatshëm ta godiste të birin. Por kur e pa, të gjallë, u lehtësua, buzëqeshi dhe e goditi fare pak në qafë. Skica e galerisë pa mure të kujton dorën që për pak sa nuk e goditi me shuplakë 15-vjeçarin Fatmir Mustafa Karlo. Dhe, së treti, galeria pa mure vepron edhe si një kritikë institucionale. Është një kritikë e botës së artit në Kosovë në dy dekadat e fundit, ku “vetëm pak njerëz vendosin se kush mund të bëjë art dhe kush jo” (Fatmir Mustafa Karlo). Është një kritikë për këto lloj muresh që janë bërë më të larta dhe jashtëzakonisht të vështira për t'u kaluar. Duke qenë antiteza e saktë e kësaj, galeria pa mure është si një shuplakë në fytyrën e botës së artit.

Por të kthehemi prapë tek viti 2022. Me ngritjen e flamurit të shtetit të NSK-së në korrik 2022, një shtet inekzistent e okupoi tani një galeri pa mure. “On Top Residency” është tashmë një profesion në vete. Pra, ishte okupim i një okupimi - një profesion i folezuar, si të thuash. Kështu, galeria pa mure u bë Territori i NSK-së në Prishtinë.

Kolektivi i piktorëve IRWIN, i themeluar në vitin 1983 nga Dušan Mandič, Miran Mohar, Andrej Savski, Roman Uranjek dhe Borut Vogelnic, ka lënë prapa një histori 40-vjeçare deri më tani. Së bashku me grupin muzikor Laibach ose Laibach Kunst (*1980), teatrin e motrave të Scipio Nasica (*1983, sot: Kosmokinetic Cabinet Noordung) dhe departamentin e dizajnit New Collectivism (NK), është një nga grupet kryesore të kolektivit të artistëve Arti i Ri Slloven (NSK), i themeluar në 1984.

Teksa IRWIN/NSK tejkaloi imitimimin e idesë së një kolektivi të viteve 1980 (duke kritikuar kështu idenë e kolektivizmit), në vitet 1990 ishte shteti ai që u bë modeli përfundimtar për aktivitetet e tyre artistike. Kur Sllovenia u shkëput nga Jugosllavia në vitin 1991 dhe u bë një shtet i pavarur, pesë anëtarët e IRWIN papritmas u reduktuan në qytetarë të Sllovenisë – një shtet etnikisht ‘uniform’, shumë ndryshe nga Jugosllavia e mëparshme shumëkombëshe (të cilës i përkiste edhe Kosova). IRWIN vendosi ta komentojë këtë zhvillim duke e krijuar shtetin e vet.

NSK Država v času (NSK State in Time) është një ent shtetëror artistik pa një territor ‘real’ dhe pa një shtet, i cili materializohet në intervale të përkohshme

From here, Prishtina looked like it was in the palm of their hands. Upon getting back home after sunset, his parents were worried and angry at the same time. Karlo's father was furious with his hand up, probably ready to slap his son. But when he saw him, alive, he was relieved, he smiled and only slightly slapped him in the neck. The outline of the gallery without walls is reminiscent of the hand that almost slapped the 15-year old Fatmir Mustafa Karlo. And, thirdly, the gallery without walls also acts as an institutional critique. It is a critique of the art world in Kosovo in the last two decades, where only "a few people decide who can make art and who cannot" (Fatmir Mustafa Karlo). It is a critique of these kinds of walls that have become higher and extremely difficult to cross. By being the exact antithesis of that, the gallery without walls is like a slap in the face of the art world.

But let's return to the year 2022. With the raising of the flag of the NSK state in time in July 2022, a non-existent state now occupied a gallery without walls. The On Top Residency is itself already an occupation. So it was an occupation of an occupation - a nested occupation, so to speak. The gallery without walls became the NSK Territory Prishtina.

The IRWIN painters' collective, founded in 1983 by Dušan Mandič, Miran Mohar, Andrej Savski, Roman Uranjek, and Borut Vogeljik, can look back on a 40-year history by now. Together with the music group Laibach or Laibach Kunst (*1980), the theatre of the sisters of Scipio Nasica (*1983, today: Kosmokinetic Cabinet Noordung) and the design department New Collectivism (NK), it is one of the main groups of the artist collective New Slovenian Art (NSK), founded in 1984.

While IRWIN/NSK emulated the idea of a collective in the 1980s (thereby criticising the idea of collectivism), in the 1990s it is the state that became the ultimate model for their artistic activities. When Slovenia seceded from Yugoslavia in 1991 and became an independent state, the five IRWIN members suddenly found themselves reduced to citizens of Slovenia – an ethnically 'uniform' state, very much unlike the previous multi-national Yugoslavia (to which Kosovo also belonged). IRWIN decided to comment upon this development by creating their own state.

The NSK Država v času (NSK State in Time) is an artistic state entity without a 'real' territory and without a Staatsnation, which materialises at temporal

në vende të ndryshme në formën e një ‘ambasade’ ose një ‘konsullate’. Përveç kësaj, Shteti NSK lëshon pasaporta sipas kërkesës, të cilat konsiderohen “konfirmim i hapësirës së përkohshme” (NSK) dhe mund të merren nga çdo person, pavarësisht nga shtetësia ose kombësia. Këto pasaporta shtypen në të njëjtën shtypshkronjë me pasaportat zyrtare të Republikës së Sllovenisë. Burime të ndryshme raportojnë se gjatë luftës në Bosnje dhe Hercegovinë në gjysmën e parë të viteve 1990, thuhet se disa individë kanë arritur të kalojnë kufijtë ndërkombëtarë me anë të kësaj pasaporte të NSK-së - gjë që përndryshe nuk do të kishin arritur ta bënin në mungesë të dokumente zyrtare nga shteti i tyre (ende) i panjohur. Përvetësimi i simboleve shtetërore si ambasadat, konsullatat, pasaportat dhe shenjat e tjera (p.sh. vulat), marrja e përkohshme e territoreve dhe ushtrive të tëra të shteteve ekzistuese (NSK Garda) përfaqëson një koncept po aq ambivalent, sepse është njëkohësisht pohues dhe rezistent: shteti, me vetë ‘ekzistencën’ e tij (që në fakt është ‘mosekzistencë’), vë në pikëpyetje logjikën e entiteteve shtetërore ekzistuese. IRWIN-it i pëlqen të deklarojë se në ditët e sotme shteti NSK në kohë reale ka më shumë qytetarë se shteti i Vatikanit. Nga rreth 2004/2005, pasaporta e NSK State in Time papritmas u bë shumë e njohur në Nigeri. Një mani e vërtetë u zhvillua rreth këtij dokumenti. Aktualisht, dy të tretat e qytetarëve të NSK janë nigerianë ².

Tani, për t’ju rikthyer “On Top Residency” dhe okupimit të saj nga NSK State in Time - dhe arsyet pse të dyja shkojnë jashtëzakonisht mirë së bashku. Asnjëra nga këto entitete nuk ka një territor të vërtetë, ato më tepër pretendojnë për diçka, pretendojnë se ekzistojnë – me kohën. Ndokush edhe mund të thotë se kjo është një situatë mjaft e dyshimtë. Megjithatë, dhe këtu hyn bukuria, të dyja janë projekte në kohë reale, pra projekte që kanë pasoja në botën reale. Ato punojnë në mendjet e njerëzve - sikur të ishin psikoaktive. Pasaporta e NSK-së, dikur e konceptuar nga IRWIN si një “mjet ikjeje” nga nocioni ekzistues i shtetësisë, shndërrohet, në mendjet e të tjerëve, në një “mjet hyrjeje” me të cilin mund të kapërcehen kufijtë e vërtetë nga ata që janë mjaft të guximshëm për ta përdorur atë. Mbledhja e On Top Residency në një kodër në Butoc, përgjatë rrugës së Kavajës, mund të interpretohet në mënyrë të ngjashme si një lëvizje që ikën dhe shmang qytetin, megjithatë, ajo që bën është se mbjell një ide specifike në mendjet e njerëzve (“ky është një vend për artin dhe kulturën që nuk duhet të privatizohet”). Pushtimi i folezuar i On Top Residency nga Territori i NSK-së në Prishtinë vetëm e bën më të fortë galerinë pa mure – dhe në të ardhmen do të ketë pasoja në botën reale. Në fakt, tashmë veç ka.

2.
See Inke Arns:
“The Nigerian
Connection: On NSK
Passports as Escape and
Entry Vehicles”, in: E-Flux
Journal, Issue 34, April
2012,

<https://www.e-flux.com/journal/34/68336/the-nigerian-connection-on-nsk-passports-as-escape-and-entry-vehicles/>

2.
See Inke Arns:
"The Nigerian
Connection: On NSK
Passports as Escape
and Entry Vehicles",
in: E-Flux Journal,
Issue 34, April 2012,

<https://www.e-flux.com/journal/34/68336/the-nigerian-connection-on-nsk-passports-as-escape-and-entry-vehicles/>

III.

intervals in various places in the form of an 'embassy' or a 'consulate'. In addition, the NSK State issues passports upon request, which are considered 'confirmation of temporal space' (NSK) and can be acquired by any person regardless of citizenship or nationality. These passports are printed in the same printing house as the official passports of the Republic of Slovenia. Various sources report that during the war in Bosnia and Herzegovina in the first half of the 1990s, some individuals are said to have succeeded in crossing international borders by means of this NSK passport - which they would not otherwise have managed to do in the absence of official documents from their (as yet) unrecognised state. The appropriation of state symbols such as embassies, consulates, passports and other insignia (e.g. stamps), the temporary takeover of territories and entire armies of existing states (NSK Garda) represents an equally ambivalent concept, because it is simultaneously affirmative and resistant: This state, by its very 'existence' (which is actually a 'non-existence'), questions the logic of existing state entities. IRWIN likes to state that nowadays the NSK State in Time has more citizens than the Vatican state. From around 2004/2005, the passport of the NSK State in Time suddenly became very popular in Nigeria. A real craze developed around this document. Currently, two thirds of the NSK citizens are Nigerian ².

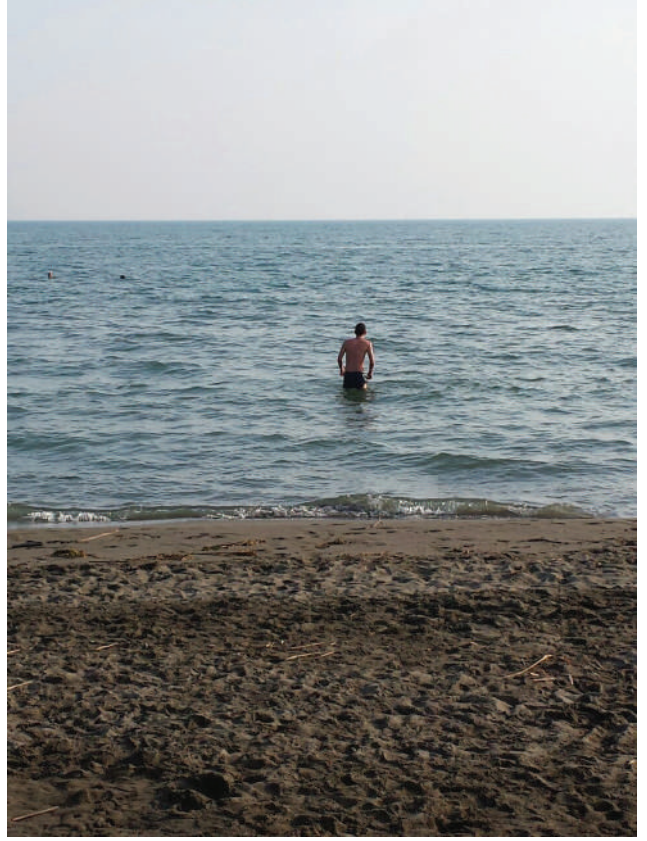
Now, going back to the On Top Residency and its occupation by the NSK State in Time – and why both fit together astonishingly well. Neither of these entities have a real territory, they rather make a claim to something, they claim to exist – in time. One could say that that's a rather precarious situation. However, and this is where the beauty comes in, both are real time projects, i.e. projects that have consequences in the real world. They work on people's minds – as if they were psychoactive. The NSK passport, once conceived by IRWIN as an "escape vehicle" from the existing notion of statehood, transforms, in the minds of others, into an "entry vehicle" with which to overcome real borders by those bold enough to use it. On Top Residency's squatting of a hill in Butoc, along Kavaja Street, could similarly be interpreted as a movement escaping from and avoiding the city, however, what it does is that it is planting a specific idea in people's minds ("this is a place for art and culture which should not be privatised"). The nested occupation of On Top Residency by the NSK Territory Prishtina only makes the gallery without walls stronger – and in the future it will have consequences in the real world. In fact, it already has now.

54 – 55

56 – 57

III.

Albert Allgaier në Bashkëbisedim me Fatmir Mustafa Karlo

AA:

Dua ta nisë këtë bisedë duke e kujtuar herën e parë kur jemi takuar. Ka qenë maji i vitit 2018, periudha kur të dy merrnim pjesë dhe po punonim për ta organizuar ekspozitën grupore në Galerinë Kombëtare të Kosovës në Prishtinë, bashkë me shokun tonë të përbashkët, Driton Selmanin. Në atë kohë, unë ende po kërkoja për artistë që do merrnin pjesë në Bregenz Biennale 2018 e cila fokusohej në çasjen e rrëfimit ndaj veprave të artit, mes asaj që është përshkruese dhe imagjinare. Dritoni më pat treguar se në Kosovë ka shumë histori të egra, për shkak të historisë së saj të turbullt, por më pat treguar se e njuh veçanërisht një person që jo vetëm se i kishte historitë më të mira, por edhe dinte se si t'i tregonte ato. Ky person ishte ti dhe Dritoni kishte plotësisht të drejtë. Ajo që më bëri vërtet përshtypje gjatë takimit tonë të parë ishte se ti ke insistuar që ta finalizojmë bashkëpunimin për Bregenz Biennale 2018 gjatë kohës sa isha ende në Prishtinë, pasi unë do rrija në Prishtinë për disa ditë. Pra, do të takoheshim çdo ditë dhe do të pinim disa espresso në një bar të vogël duke punuar për veprën tënde për Bregenz Biennale dhe ti rastësisht ma pate përmendur një projekt që ende - sa herë që më vjen në mendje - e shtyn imagjinatën time të mendojë rreth funksionve të mundshme të artit. Vepra është shumë e thjeshtë por historia shumë komplekse: Ti e pate marrë një çmim nga The Anita Snellman Foundation —

Albert Allgaier In Conversation with Fatmir Mustafa Karlo

IV.

AA:

I want to start this conversation by remembering the time I first met you. It was May 2018 we were both participating in and working on setting up a group exhibition at the National Gallery of Kosovo in Prishtina, together with our common friend Driton Selmani. At the time I was still searching for artists to participate in the Bregenz Biennale 2018, which focused on narrative approach towards artworks, between the descriptive and the imaginary. Driton told me that there are a lot of wild stories in Kosovo due to its turbulent history, but he particularly knew a person who not only had the best stories, but also knew how to tell them. That person was you, and Driton was totally right. What impressed me during our first meeting was that you insisted that we finalize the collaboration for the Bregenz Biennale 2018 while I was still in Prishtina, since I was there for only a couple of days. So, we'd meet every day and we'd have several espressos at a small bar working on your contribution for the Bregenz Biennale and you casually mentioned a project that still — whenever it comes to my mind — pushes my imagination about the possible functions of art. The work is very simple, the story very complex: You got a prize from The Anita Snellman Foundation — a very prestigious art institution in Finland — to produce an artwork, which you used to build a heating system for your family's home in Prishtina.

58 — 59

një institucion shumë prestigjioz arti në Finlandë — për të prodhuar një vepër arti, të cilën e ke përdorur për të ndërtuar një sistem ngrohjeje për shtëpinë e familjes tënde në Prishtinë.

FMK:

Prek-Strok Sum është skulpturë e vendosur në bodrumin e shtëpisë së familjes time në Prishtinë. Bëhet fjalë për një sistem ngrohjeje me dru, i cili ngroh të gjithë 150 metra katrorë të shtëpisë. Kur temperatura në bojler arrin 60°C, ajo aktivizon pompën e cila çarkullon ujin përmes tubave drejt radiatorëve, duke e mbajtur temperaturën në dhomat e shtëpisë rreth 25°C. Në fakt, mu desht ta pyesja babain tim për këto detaje teknike të punës sime të artit. Projekti nisi pikërisht të martën, 30 maj 2017 18:15:54 - menjëherë pasi pranova një email nga Fondacioni Anita Snellman. Ishte çmimi që fitova për veprën që kisha prezentuar në rastin e diplomimit në Universitetin e Arteve të Bukura, Helsinki. Shtëpia jonë në Kosovë është djegur gjatë luftës. Babai im e kishte renovuar shtëpinë pas luftës, por mes shumë gjërave të tjera, ne nuk kishim para për të instaluar një sistem ngrohjeje. Kështu, ia dërgova çmimin babait tim në Prishtinë dhe e pyeta nëse mund ta instalonte ngrohtoren në shtëpinë tonë.

AA:

Më pate dërguar edhe një foto të babait tënd teksa ai e rregullonte oxhakun. Kjo vepër arti madje shpërndahej në qiell me tym dhe shihet nga lagjja.

FMK:

Ajo foto është dokumentacioni i vetëm fotografik i babait tim teksa ai po kujdesej për detajet e fundit. Ishte pjesë e festës së instalimit të Prek-Strok Sum. Duke e aktivizuar dhe testuar doja të konfirmoja praninë time dhe të sinjalizoja rikthimin tim në vendlindjen time, gjë që do të ndodhte së shpejti. Dhe me siguri kjo nuk ishte një hapje e zakonshme ekspozite arti. Ajo mori formën e një sinjali dhe komunikimi përmes tymit, i ngjashëm me mënyrën se si shoqëritë dhe qytetërimet e lashta përdornin tymin për të përcaktuar territorin e tyre ose për të paralajmëruar të tjerët kur u kanosej rreziku. Kjo lloj hapjeje e ekspozitës mund të lexohet edhe si një koment për institucionet tona aktuale të artit, të cilat kanë krijuar zona komode komforti.

FMK:

Prek-Strok Sum is a sculpture installed in the basement of my family's house in Prishtina. It is a heating system powered by wood, which heats the whole 150 meters square of the house. When the temperature in the boiler reaches 60 degrees Celsius it activates the pump which circulates the water through the pipes to the radiators, keeping the temperature in the rooms of the house at around 25 degrees Celsius. I actually had to ask my father for these technical details of my own art work.

The project started precisely on Tuesday, May 30, 2017 6:15:54 PM — immediately after receiving an email from the Anita Snellman Foundation. It was about a prize that I won for the work I presented at my graduation show at the University of Fine Arts, Helsinki. Our home back in Kosovo was burned down during the war. My father renovated the house after the war, but we didn't have enough money to install a heating system, besides many other things. So, I sent the prize money to my father in Prishtina and asked him if he could install the heating in our home.

AA:

You also sent me a picture of your father fixing the chimney. This artwork even disperses into the sky with smoke and is seen from the neighborhood.

FMK:

That picture is the only photo documentation of my father doing the final touches. It was a celebration of the Prek-Strok Sum's installation. By activating and testing it I wanted to confirm my presence and signal my coming back to my hometown, which was to happen soon.

And for sure this was not an ordinary art exhibition opening. It took the form of a signal and communication through the smoke, akin to how ancient societies and civilizations used smoke to demarcate their territory or warn others of danger. This kind of an exhibition opening could be seen as a commentary on our current art institutions, which have created comfortable comfort zones.

AA:

Another of your works that comes to mind when I think about house and home is *Hard Working* from 2017, where you collected buggers from your nose during your final term of your master's degree at Academy of Fine Arts, University of the Arts Helsinki. and made a miniature house out of them. I like

AA:

Një tjetër vepër e jotja që më vjen në mendje kur mendoj për shtëpinë dhe shpinë është *Hard Working* nga viti 2017, ku ti i kishe mbledhur qurrat prej hundës gjatë semestrit të fundit të masterit në Akademinë e Arteve të Bukura, Universiteti i Arteve në Helsinki dhe prej tyre kishe krijuar një shtëpi në miniaturë. Më pëlqen akti i prekjes së hundës gjatë orës së mësimit teksa ti po mendoje shtëpinë tënde të ardhshme. Është disi akt i zhurmshëm, e poashtu edhe shumë ëndërrimtar.

FMK:

A e din se në Finlandë kam takuar shumë emigrantë që punonin shumë për të mbledhur para për të ndërtuar një shtëpi në vendlindjen e tyre. Këta njerëz punojnë gjithë jetën e tyre për të ndërtuar një shtëpi që mund ta përdorin vetëm për tre javë në vit kur vizitojnë vendin e tyre. Për pjesën tjetër të vitit, këto shtëpi mbeten bosh dhe bëhen një lloj hapësire e lirë për “botën e padukshme”. Kjo gjë më bëri ta rimendoj idenë e shtëpisë. Kjo ishte ne te njejten kohe kur une po perballesha me te qenurit i pastrehe pergjate studimeve te mija. Projekti ‘*Hard Working*’ u konceptua në një proces që zgjati për më shumë se dy vjet. Gjatë asaj kohe, unë mblidhja qurrat gjatë orëve të mërzitshme ku shfaqeshin prezantime me sllajde, teksa mendoja për idetë e shtëpisë dhe të pastrehëve. Vepra e përfunduar u prezantua në kuadër të projektit që unë e quajta “*Tragic Pleasure*” për ekspozitën përfundimtare të diplomimit Kuvan Kevat në Akademinë e Arteve të Bukura, Universiteti i Arteve në Helsinki.

AA:

Ma keni përmendur një herë se studioja juaj është kujtesa juaj dhe se këto dy gjëra, kujtesa dhe shtëpia, janë lokacione krijimi. Kjo ide vërtet rezonon edhe me mua. Për t’i përdorur në mënyrë aktive kujtimet si materiale, dhe mjedisin tonë të drejtpërdrejtë.

FMK:

Në vitin 2011, Këshilli Finlandez i Arteve po jepte një grant për projekte që promovonin multikulturalizmin në Finlandë. Ishte një thirrje e hapur. E thirra nënën time dhe e pyeta nëse mund të ziente një gjygyim me çaj dhe të ftonte familjen dhe fqinjët tanë, që të bënin një fotografi familjare së bashku. Pasi ajo pranoi, i kërkova një shokut tim të au bënte një foto. Ishte shumë spontane. Rezultati ishte një portret i familjes sime, ku titulli thjesht emëronte çdo

the act of picking your nose during class thinking about your future house, it's kind of rowdy but also very dreamy.

FMK:

You know, in Finland I met a lot of immigrants that work so hard to collect the money to build a house back in their home countries. These people work all their lives to build a house that they might use for only three weeks per year when they visit their home countries. For the rest of the year, these homes remain empty, and become a kind of a free space for the “unseen world”. This made me rethink the idea of the house. This was at the same time that I was also faced with homelessness during my studies. The *Hard Working* project was conceived in a process that lasted for over two-years. During that time, I collected boogers during the boring classes that would feature slide presentations, while thinking about ideas of home and homelessness. The finalized work was presented under the project I called “Tragic Pleasure” for the Kuvan Kevät final graduation show at Academy of Fine Arts, University of the Arts Helsinki.

AA:

You mentioned to me once that your studio is your memory, and that these two things, the memory and the home, are sites of production. This really resonates with me. To actively use your memories as material, your direct surroundings.

FMK:

In 2011 the Finnish Arts Council was giving a grant for projects that promoted multiculturalism in Finland. It was an open call. I called my mother, and asked her if she could brew a pot of tea and invite our family and neighbors, so they can take a family picture together. After she agreed, I asked a friend to take a photo of them. It was very spontaneous. The result was a portrait of my family, the title simply named each family member from left to right: Muharremi, Muharremi, Xhyla, Xhaferi, Shukrija, Hava, Bajrushu, Nurije Halime, Rifadije, Faiki, Bashkimi, Besijana, Fatlumja, Marigona, Kujtesa, Valbona, Zarifja, Shpresa, Enesi, Endriti, Altina, Olsa, Lejana. It was an intuitive reaction to the fact that it was impossible for my family to visit me in Finland because of visa regulations and bureaucratic procedures. Instead, I just teleported them to the city center. For me, family is very important, I have five sisters. I felt Finland to be quite cold, not only temperature-wise. Therefore, contrary to

anëtar të familjes nga e majta në të djathtë: Muharremi, Muharremi, Xhyla, Xhaferi, Shukrija, Hava, Bajrush, Nurije Halime, Rifadije, Faiki, Bashkimi, Besijana, Fatlumja, Marigona, Kujtesa, Valbona, Zarifja, Shpresa, Enesi, Endriti, Altina, Olsa dhe Lejana. Ishte një reagim intuitiv ndaj faktit që familja ime e kishte të pamundur të më vizitonte në Finlandë për shkak të rregulloreve të vizave dhe procedurave burokratike. Në vend të kësaj, unë thjesht i teleportova në qendër të qytetit. Për mua është shumë e rëndësishme familja, i kam pesë motra. E kam ndjerë shumë të ftohtë Finlandën, jo vetëm për krah temperaturë. Prandaj, ndryshe nga ngrohtësia simbolike e Portretit Familjar, Prek-Strok Sum ka të bëjë me të vërtetë me nxehtësinë. Arti ka nevojë për nxehtësi dhe kjo lloj nxehtësie ma shkruan zemrën.

AA:

Titulli i veprës, Prek-Strok Sum, më ka mbetur në mendje qysh kur më pate treguar për të, edhe pse nuk e di as kuptimin e tij, e as në çfarë gjuhe është. Por për mua tingulli i tij është shumë pohues, shumë pozitiv, sidomos kur e shqipton me zë të lartë. Pothuajse si një formulë magjike, që i jep gjallëri një objekti jomaterial.

FMK:

Prek-Strok Sum është një fjalë që e kam shpikur vet. Thjesht më pëlqente mënyra se si tingëllonte. Provo dhe përsërite me zë të lartë: “Prek-Strok Sum”! Vendosa ta emëroj veprën në këtë mënyrë vetëm pasi pata folur me ty për artin dhe entuziazmin. E shpika aty për aty. Para bisedës sonë të vitit 2018, vepra ende nuk kishte titull.

Edhe kur isha fëmijë, shpesh bëja sikur këndoja në anglisht dhe shpikja tekste si “lak mee kom bus tengo strem pii trom senk truuuu”. E sajoja gjithashtu edhe melodinë dhe të gjithë qeshnin. Shumë më vonë, pata dëgjuar dhe lexuar për gjuhën Zaum, dhe kjo më bëri të mendoj se në një farë mënyre, unë isha pjesë e lëvizjes Zaum, ani pse nuk isha fare në dijeni për të. Këto lloj kujtimesh të fëmijërisë qëndrojnë brenda nesh, çështja qëndron se si t'i nxjerrim ato.

AA:

A do të ishte një ekzagjerim të pohohej se Prek-Strok Sum jo vetëm që shënoi një pikë kthese në jetën tuaj – kthimi nga Finlanda në vendlindjen tuaj – por është gjithashtu një deklaratë shumë e fortë në vetvete? Se ti më ke treguar shumë histori për përvojat e tua në Finlandë dhe ndjenjat për t'u përshtatur si një “artist emigrant”, gjë që ushqeu disa pritshmëri ndaj përmbajtjes së

the symbolic warmth of *The Family Portrait*, Prek-Strok Sum is really about the heat itself. Art needs heat, and that kind of heat melts my heart.

AA:

The title of the work, Prek-Strok Sum, has been lingering in my mind ever since you told me about it, even though I have no idea of its meaning, or even in what language it is. But for me, its sound is very affirmative, very positive, especially when you pronounce it aloud. Almost like a magic spell, that turns an immaterial object alive.

FMK:

FK: Prek-Strok Sum is a word that I invented. I simply liked how it sounded. Try repeating it out aloud: “Prek-Strok Sum!” I decided to name the work in this way just after I talked with you about art and enthusiasm. I came up with it on the spot. Before our conversation in 2018, the work was untitled. When I was a child, I often pretended to sing in English and I invented lyrics like “lak mee kom bus tengo strem pii trom senk truuuuu”. I would also make up the melody as well, and everyone would laugh. Much later, once I heard and read about the Zaum language, it made me think that I somehow was part of the Zaum movement while being totally unaware about it. These kinds of childhood memories stay within you, it’s just a matter of accessing them.

AA:

Would it be an exaggeration to claim that Prek-Strok Sum did not only mark a turning point in your life — moving back from Finland to your hometown — but is also a very strong statement in itself? You told me many stories about your experiences in Finland and your feelings on being framed as an “immigrant artist”, which nurtured certain expectations towards the content of your works. I know that with some of the works you made in Finland, especially with the *Family Portrait*, you reacted directly to those expectations and subtly subverted them. With Prek-Strok Sum, you literally planted them in your basement.

FMK:

It is not an exaggeration. It is true. After finishing my studies, it felt like the entire universe worked on my behalf, like a kind of a one-way ticket back to my hometown. The grant from The Anita Snellman Foundation at that moment in my life was the proverbial stamp on that ticket and it will remain a holy moment in my life.

veprave tuaja. E di që me disa nga veprat që keni bërë në Finlandë, veçanërisht me Portretin Familjar, ju reaguat drejtpërdrejt ndaj këtyre pritjeve dhe i përmbysët ato në mënyrë të mprehtë. Me Prek-Strok Sum, ju në kuptimin e plotë të fjalës i mbollët ato në bodrumin tuaj.

FMK:

Nuk është ekzagjerim. Është e vërtetë. Pasi mbarova studimet, m'u duk sikur i gjithë universi punonte për për mua, si një lloj bilete kthimi një drejtimëshe për në vendlindjen time. Granti nga Fondacioni Anita Snellman në atë moment të jetës sime ishte vula proverbiale në atë biletë dhe do të mbetet një moment i shenjtë në jetën time.

AA:

Ti e mban mend poashtu momentin e saktë kur kishte filluar projekti, kur pranove emailin e sidoqoftë mbetet prapë proces i hapur. Kur ma pate treguar emailin për çmimin që kishe marrë, aty e vura re një fjali të veçantë: "Kjo është një shtesë e vlefshme për CV-në tuaj". Më duket shumë interesant ky kontrast: Vlera simbolike e një rreshti në CV-në tuaj dhe domosdoshmëria jetike e një shtëpie të ngrohtë.

FMK:

Mbaj mend imazhin e babait tim dhe oxhakun në majë të çatisë së shtëpisë sonë - gjithçka ka të bëjë me të qenit i lirë nga çdo lloj letre e bardhë A4. A mund të shohim, ndoshta, një ditë ato lloj CV-sh të bëhen tym që udhëton pa vizë? Ti ndoshta ke ndëgjuar për sfidat e Kosovës me udhëtimin dhe lirinë e lëvizjes nëpër Evropë (dhe në vende të tjera) për shkak të nevojës për viza udhëtimi. Epo, për t'i bërë gjërat edhe më të komplikuar, sipas ligjit finlandez, gjyshërit dhe kushërinjtë nuk konsiderohen pjesë e njësisë familjare. Pra, familjarët e mi nuk mund të udhëtonin lirshëm në vendet e zonës Shengen, për shembull, për një bashkim familjar ose për një vizitë të thjeshtë.

Këto dy "kontraste" - vlera simbolike e një linje në CV-në time dhe domosdoshmëria për të ngrohur shtëpinë time - përfundimisht do të takohen diku larg, ndoshta në Rrugën e Qumështit. Dhe më pëlqejnë këto lloj përplasjesh, sepse ato gjithmonë krijojnë "qirinj aromatikë". Kjo më kujton atë që Platoni i atribuoi Sokratit në "Theaetetus": "gjërat për të cilat ne themi natyrshëm se "ekzistojnë", janë në proces të krijimit, si rezultat i lëvizjes dhe ndryshimit dhe duke u përzier me njëra-tjetrën".

AA:

You also remember the exact minute the project started, the reception of the E-Mail, yet it's very open ended. When you showed me the Anita-Snellman-Foundation email about the prize I noticed one particular sentence: "It is a valuable addition to your CV". I find this contrast really interesting: The symbolic value of a line in your CV and the vital necessity of a warm house.

FMK:

Remember the image of my father and the chimney on top of the roof of our house - it is all about being free from any kind of A4 white paper. Could we, perhaps, one day see those kinds of CVs become smoke that travels without a visa? You probably know about Kosovo's struggles with travel and freedom of movement throughout Europe (and elsewhere) because of a need for travel visas. Well, to make things even more complicated, according to Finnish law, grandparents and cousins are not considered part of the family unit. So, my family members could not freely travel to the countries of the Schengen area for, say, a family reunion or a simple visit. These two "contrasts" - The symbolic value of a line in my CV and the necessity to warm my home - will eventually meet somewhere far out, perhaps in the Milky Way. And I love these kinds of collisions because they always create "scented candles" that will stimulate awareness. This reminds me of what Plato attributed to Socrates in "Theaetetus": "the things of which we naturally say that they 'are', are in process of coming to be, as the result of movement and change and blending with one another".

AA:

You told me that you only ask your mother for permission for your work. At the same time, your interventions, like Prek-Strok Sum, often directly question and even attack hierarchies, both in and outside of the art system. In 2007 you won the Artist of The Tomorrow Prize from the Kosovo National Art Gallery, which included a residency at ISCP - International Studio & Curatorial Program in New York. There was an open studio day where a lot of curators wanted to see your work, you put a table in front of the studio and set it up for an arm-wrestling competition. People could enter the place and see your work only if they beat you at an arm-wrestling match.

AA:

Ma ke përmendur se për veprat e tua kërkon leje vetëm nga nëna. Në të njëjtën kohë, ndërhyrjet tua, si Prek-Strok Sum, shpesh vënë në dyshim drejtpërdrejt dhe madje sulmojnë hierarkitë, brenda dhe jashtë sistemit të artit. Në vitin 2007 ti pate fituar çmimin Artist of The Tomorrow Prize nga Galeria Kombëtare e Arteve të Kosovës, e cila përfshinte një rezidencë në ISCP - International Studio & Curatorial Program në Nju Jork. Ishte një ditë e hapur në studio ku shumë kuratorë donin të shihnin punën tuaj, ti e vendose një tavolinë përpara studios për ta luajtur një garë me mundje krahu. Njerëzit do mund të hynin brenda dhe të shohin punën tënde vetëm nëse do t'ju mposhtnin në një ndeshje me mundje krahu.

FMK:

Po, nëna ime është gjithmonë shefi. Është ajo që vendos çmimet për veprat e mia. Por le të kthehemi te "kuzhina" ime artistike gjatë asaj vizite të fundit kuratoriale në Rezidencën ISCP në 2007. Idenë e kisha shumë të thjeshtë. Doja të bëja një lojë me mundje krahu me kuratorët në tryezën time, të improvizuar si hapësirë galerie. I propozova idenë kuratorit dhe ai pranoi të luanim një mundje me krah. Përkthyesja ime ishte e pranishme në takim dhe i kërkova që në vend që të përkthente, të bënte disa foto nga kjo vepër. Unë arrita ta fitoja lojën; prandaj, nuk i tregova asgjë prej veprave të mia kuratorit. Meqënëse ra fjala, i kërkova kuratorit në fjalë të ushtrohej më fort, me shpresë që herën tjetër vetëm nëse do të fitonte, do ta meritonte ta shihte prezantimin nga artisti. Më pëlqen shumë mënyra se si e ritregoni tregimin e kësaj vepre, sepse mënyra se si vërtet kishte ndodhur, në fakt ishte pak më ndryshe sesa kjo.

AA:

Eh pra, ndoshta një mënyrë e mirë për të përfunduar këtë bisedë është një tjetër thënie tënden që e mbaj mend prej një nga takimeve tona të para: "Nëse flet shumë, gënjen".

FMK:

"Lak mee kom bus tengo strem pii trom senk truuuuu".

FMK:

Yes, my mother is always the boss. She is the one who sets the prices for my works. But let's get back to my artistic "kitchen" during that last curator-visit at the ISCP Residency in 2007. My idea was very simple. I wanted to have an arm-wrestling match with the curators on my improvised table as a gallery space. I proposed the idea to the curator and he agreed to arm wrestle. My translator was present at the meeting and I asked her to take a few pictures of this work, instead of translating. I was able to win the match; therefore, I didn't show anything to the curator. By the way, I asked the curator in question to practice harder and hopefully, next time, after winning, he would deserve to see the presentation from the artist. I really like the way you retell the story of this work, because actually it was a little bit different how it happened.

AA:

So maybe a good way to end this conversation is another quote by you I remember from one of our first meetings: "If you talk too much, you lie".

FMK:

"Lak mee kom bus tengo strem pii trom senk truuuuu".

NT 30

ECO

< Foto/Photo: Labinot Krasniqi

v

< Prek-Strok
Sum

On Top
of The Roof

v

Performancat nga Fatmir Mustafa Karllo

Instalacioni “The Moon” i prezentuar në “Strange Seed” bazohet në intervenimin e artistit në Shqipëri, në vitin 2014 ku në rrugët e Elbasanit ai u kishte kërkuar punëtorëve të fshinin djersët e tyre me peshqir, të cilët i kishte mbajtur për vete më pas. Puna “Anyways, Always” me serinë e fotografive dhe bustin prej mermeri poashtu bazohet në një intervenim në një qendër sociale për njerëz të pastrehë në periferi të Helsinkut, e realizuar në vitin 2011. Në këtë intervenim, artisti FMK shfaqet si Elvisi teksa ua pastron atyre dhomat. Në shumë mënyra, veprat e artistit pamor janë të ndërlidhura me performancat dhe ndërhyrjet në hapësira publike, dokumentimi i të cilave krijon ose inspiron vepra të reja të artit. Për më shumë se 15 vjet, këto vepra të qenësishme kalimtare, shpeshherë të krijuara në mënyrë spontane, kanë formuar prapavijën e shumë prej veprave të tij të ekspozuara nëpër ekspozita, përfshirë këtu edhe “Strange Seed”.

Performances by Fatmir Mustafa Karlo

V.

72 – 73

The installation “The Moon” shown in “Strange Seed” is based on an intervention by the artist 2014 in Albania, where he was on the streets of Elbasan and workers were asked to dry their sweat with white towels, which the artist gave them and kept. The work “Anyways, Always” with its serial of photographs and marble bust is also based on an intervention in a social center for homeless people on the outskirts of Helsinki in 2011, in which FMK appeared as Elvis and cleaned their rooms. The visual artist’s work is linked in many ways to his performances and interventions in public spaces, the documentation of which in turn creates or inspires new works of art. For more than 15 years, these inherently ephemeral, often spontaneously created works have formed the background of many of his works on display in exhibitions, including “Strange Seed”.

Foto/Photo: Klara Gordon

Epiphany Attack,
2021.

Punëtori ndërvepruese
si pjesë e Culture and
Cinema Writing Program,
organizuar në bashkëpunim
me StoryLab.

Epiphany Attack,
2021.

An interactive workshop
as part of the Culture and
Cinema Writing Program,
organized in collaboration
with StoryLab.

V.

Gjatë punëtorisë ndërvepruese me Fatmir Mustafa Karllon, u shpalos thelbi i gjashtëdhjetë sekondave të para të procesit kreativ. Karllo i sfidoi pjesëmarrësit që të angazhoheshin duke iu propozuar atyre që të tentonin ta detyronin ta lëvizte pa vullnetin e tij nga dera e hyrjes së Galerisë duke ushtruar presion fizik të fortë teksa ai u reziston përpjekjeve të tyre. Pastaj e vazhdoi një ritual të veçantë: spirale delikate plastike që ndjekin dyshemënë e GKK. Pas kësaj, të pranishmëve u ishte kërkuar që të shkruanin dëshirat e tyre të fëmijërisë në një letër, t'i bënin letrat në toptha, dhe t'i nisnin drejt një ventilatori elektrik.

During the interactive workshop featuring Fatmir Mustafa Karllo, the essence of the first sixty seconds in the creative process unfolded. Karllo challenged participants to engage in a physical interaction, where he proposed that the participants should attempt to coerce him from the entrance door of Gallery by applying forceful physical pressure while he resists their efforts. Then proceeded with a distinctive ritual: delicate plastic spirals tracing the floor of the NGK. Following this, attendees were asked to inscribe their childhood wishes onto paper, crumple them into balls, and launch them towards an electric fan.

74 – 75

Mbjellja e
gishtave tregues,
2022.

Punëtori Ndërvepruese
për KSci-Fi, StoryLab,
Manifesta Biennale (2022).

Planting of the
Index Fingers,
2022.

Interactive workshop
for KSci-Fi, Storylab,
Manifesta Biennale (2022).

Ky aktivitet ishte pjesërisht performancë, pjesërisht metodë mësimore dhe pjesërisht meditim. Pjesëmarrësit mbajtën gishtat e tyre tregues në tokë, teksa Mustafa Karlo ngriti pyetjen: “Çfarë mund të bëjë një gisht tregues?” Përmes vëzhgimit të ngadaltë, ata arrijnë të zbulojnë bukurinë e fshehur, të padukshmen dhe ta shtojnë të dukshmen.

This activity was part performance, part experimental teaching method and part meditation. Participants planted their index fingers on the ground, while Mustafa Karlo raised the question. “What can one index finger do?” Through slow-motion observation, they discover hidden beauty, the invisible, and add to the visible.

PALOMESTAR
Keskittöiden keskus

JEY-1

Anyways, Always,
2011.

Sokkakuja, Finland.

V.

Anyways, Always,
2011.

Sokkakuja, Finland.

Fatmir Mustafa Karlo synonte që në të njëjtën kohë të prezentonte edhe përvoja të reja teatrale gjatë qëndrimit në qendrën finlandeze të mirëqenies. Seria e fotografive prezanton ardhjen e tij të veçantë dhe aftësinë e artistit për të mishëruar “Elvisin” sipas nevojës, duke reflektuar angazhimin e tij për të përshkuar “shpresë” në këtë mjedis të mirëqenies.

Fatmir Mustafa Karlo aimed to simultaneously introduce fresh theatrical experiences while being at the Finnish welfare center. The series of photographs captured his distinctive arrival and the artist’s ability to embody “Elvis” as needed, reflecting his commitment to infusing “hope” into this welfare environment.

Horizontal, Vertical,
2012.

Intervenim, demonstrim
në Narinkka / Helsinki, 26
nëntor.

Horizontal, Vertical,
2012.

Intervention,
demonstration in Narinkka
/ Helsinki, November 26.

Gjatë kësaj demonstrate, artisti kishte reaguar ndaj situatës duke e zhveshur pjesën e sipërme të trupit të tij dhe duke formuar një kontrast pamor ose “minus” duke u shtrirë në tokën e ftoftë. Ky veprim tërhoqi vëmendjen e policisë, të cilët iu afruan. Kur u pyet, artisti në qetësi u shpjegoi se është artist, se thjesht po pushon dhe po qëndron i shtrirë për qëllime artistike.

During the demonstration, the artist reacted to the situation by undressing the upper part of their body and forming a visual contrast or “minus” by lying down on the cold ground. This action drew the attention of the police, who approached him. When questioned, the artist calmly explained that he is an artist and simply taking a rest or reclining for artistic purposes.

Tik and Tak,
2011.

Performancë, Intervenim
në Muzeun e Artit
Ateneum Helsinki, Finland.

Tik and Tak,
2011.

Performance, Intervention
in Ateneum Art Museum
Helsinki, Finland.

V.

Klasë verore, e organizuar nga Outi Turpeinen në bashkëpunim me Muzeun e Artit Ateneum, nikoqir i '120 min MUSE/UM, ngjarje dy orëshe që u zhvillua në maj të vitit 2012 në qendër të Helsinkit. Qëllimi ishte që të transformohej hapësira publike në një muze të gjallë, duke sfiduar kështu objektivitetin e muzeut tradicional. Fatmir Mustafa Karlo transportoi fotografi të modelit mashkullor prej kartoni me përmasa më të mëdha se të zakonshme prej Post Museum tek Ateneum. Tek kalimtarët e rrugës, kjo shkaktoi një sërë emocionesh, duke përfshirë konfuzion dhe të qeshura.

Summer class, organized by Outi Turpeinen in partnership with the Ateneum Art Museum, hosted '120 min MUSE/UM,' a two-hour event that took place in May 2012 in central Helsinki. The aim was to transform public space into a living museum, challenging the objectivity of traditional museums. Fatmir Mustafa Karlo transported oversized cardboard male model pictures from the Post Museum to the Ateneum. This elicited a range of emotions, including confusion and laughter, among the passersby on the streets.

Takimi me Kuratorin,
2007.

Meeting the Curator,
2007.

Disco Gallery, ISCP
Residency Studio, Nju Jork.

Disco Gallery, ISCP
Residency Studio, New York.

Me 16 janar, Fatmir Mustafa mbërriti në Nju Jork, i përshëndetur nga Irena Kovarova, drejtoreshë e programit për Çmimin e Artistëve të Rinj Pamor. Bashkë me Katerina Zdjeler u caktuan për ta ndarë një studio bashkë me një rregull ku duhej të ishin të lirë për takimet e njëri tjetrit. Fatmiri vuri re një tendencë konkurruese mes artistëve, të gjithë duke u përpjekur për vëmendjen e kuratorit. Veçanërisht favorizoheshin videot e artistëve për shkak se konsideroheshin më lehtë të transportueshme.

Në vend se t'i shfaqte veprat e tij të mëparshme, Fatmiri zgjodhi të krijojë një përvojë të veçantë për kuratorët. Ai ftoi bateristët e rrugëve për të performuar për kuratorët. Megjithatë, shoqja e dhomës, Katerina, pati rezerva. E pavarësisht prishjes së planit fillestar të tij, Fatmiri improvizoi duke krijuar "Disko Galerinë". Ai e shënjoi studion me shirit, duke simbolizuar rëndësinë e pavarësisë së hapësirave të artit, duke parashikuar njëkohësisht projektin e tij të radhës të një takimi të ardhshëm që përfshin orkestrimin e një kërcimi tango.

On January 16, Fatmir Mustafa arrived in New York, greeted by Irena Kovarova, program director for the Young Visual Artist Awards. He and Katerina Zdjeler were assigned to share a studio with a rule that one had to be free for the other's meetings. Fatmir noticed a competitive trend among artists, all striving for curator attention. Video artists were particularly favored, being considered easy to transport.

Instead of showing his previous works, Fatmir opted to create a unique experience for curators. He invited street drummers to perform for the curators. However, his studio mate, Katerina, had reservations. Despite the disruption to his initial plan, Fatmir improvised by creating the "Disco Gallery." He outlined the studio with masking tape, symbolizing the importance of the independence of art spaces, while simultaneously envisioning his next project for an upcoming meeting involving orchestrating a tango dance.

Takim me kuratorin,
2007.

Gjatë Rezidencës ISCP
Nju Jork, një mundje krahu
me Herb Tam në Table
Gallery të improvizuar.

V.

Meeting the Curator,
2007.

During the ISCP
Residency New York, an
arm-wrestling with Herb
Tam on an improvised
Table Gallery.

Lemon Tea,
2007.

Performancë,
Intervenim, Prishtina,
Kosova.

Lemon Tea,
2007.

Performance,
Intervention, Prishtina,
Kosova.

Me 10 shkurt, 2007, gjatë një proteste të organizuar nga Lëvizja Vetëvendosje në Kosovë, Karlo në shoqërimin e Ron Qenës, ju ofruan një çaj të nxehtë me limon dy demonstruesve dhe policisë, si përpjekje për ta zbutur tensionin dhe për t'i qetësuar shpirtat. Fatkeqësisht, protesta mori një kthesë të dhunshme ku një njësi e policisë rumune qëlloi me plumba gome, duke rezultuar në vdekjen tragjike të dy protestuesve dhe plagosje të shumta. Ndoshta kjo përvojë e hidhur me 'Meditimin e Çajit' e motivoi Karllon të ngrinte akuzat për grabitjen e të ardhmes së të rinjve dhe vendit të tij.

On February 10, 2007, during a protest organized by the Vetëvendosja movement in Kosovo, Karlo, along with the friendly support of Ron Qena, offered hot tea with lemon to both demonstrators and the police in an attempt to alleviate tensions and to calm the spirits. Regrettably, the protest took a violent turn when a Romanian police unit fired rubber bullets, resulting in the tragic deaths of two protesters and numerous injuries. Perhaps this bitter experience with 'Tea Mediation' motivated Karlo to level charges of plundering the future of young people and his country.

UNMIK
VETËVENDOSJE!
at ushtri
shërbëhet

Kërkojmë PC
vetëvrasjer
e asociatorë

Rinsing,
2008.

Performancë, Instalacion,
Galerija 10 m2, Zagreb.

Rinsing,
2008.

Performance, Installation,
Galerija 10 m2, Zagreb.

Në performancën e quajtur “Rinsing” Fatmir Mustafa Karlo e mori një lavatriçe. Brenda saj ai vendosi flamuj nga të gjitha vendet e OKB-së. Ai e vuri lavatriçen në një temperaturë të lartë prej 90 gradë. Pas përfundimit të ciklit të larjes, flamujt humbën ngjyrat e tyre dhe uji i ndotur u kullua. Flamujt nuk u ngjanin më flamujve madje përkundrazi u shndërruan në copa të thjeshta pëlhure.

In the performance called “Rinsing” Fatmir Mustafa Karlo placed a washing machine. Inside of it, he placed flags from all the UN countries. He set the washing machine to a high temperature of 90 degrees. After the washing cycle finished, the flags lost their colors, and dirty water drained out. The flags no longer resembled flags and instead turned into plain pieces of fabric.

Rreth Artistit

Fatmir Mustafa-Karollo ka lindur në vitin 1984 në Konjare të Maqedonisë. Familjes së gjyshit të tij iu desh të ikte nga Kosova në Maqedoni në vitin 1956 pas persekutimit nga policia e Rankoviqit. Familja e prindërve të tij u kthye në Kosovë në vitin 1989. Karollo ndoqi shkollën fillore në Prishtinë në një kohë kur popullata shqiptare vuante diskriminimin, duke përfshirë përjashtimin nga sistemi i arsimit të lartë. Në vitin 1999, gjatë Luftës së Kosovës, familja u detyrua nga policia e ushtrisë serbe të largohej nga vendi për në Shqipëri, duke u kthyer tre muaj më vonë. Shtëpia e tyre në periferi të Prishtinës ishte djegur dhe disa nga të afërmit dhe fqinjët e tyre kishin vdekur. Dy vjet pas mbarimit të shkollës së mesme, Karollo përfundoi studimet e tij për art në Prishtinë në vitin 2004. Në vitin 2007, ai fitoi çmimin ndërkombëtar të jurisë në konkursin “Artistët e së Nesërme” të Galerisë Kombëtare të Kosovës, i cili përfshinte një qëndrim disajavor në Nju Jork. Në vitin 2010, KMF u zhvendos në Finlandë, ku punoi si artist i pavarur dhe u diplomua në Universitetin e Arteve të Bukura të Helsinkit në vitin 2018 me temën e magjistraturës “Refuzimet”. Karollo jeton në Prishtinë që nga viti 2018. Performancat, instalacionet dhe veprat e tij vizuale janë prezantuar në ekspozita të ndryshme personale dhe grupore në Prishtinë, Helsinki, Bruksel, Milano, Zagreb Shkup, Nju Jork dhe Bienalen Autostrada në Prizren. Puna e tij fokusohet në reflektimin mbi rolin e artistit në një shoqëri kapitaliste, materialitetin e kujtesës, denormalizimin e rrëfimeve hegjemoniste, rëndësinë sociale të punës dhe zhvillimet politike në Evropën Lindore pas përfundimit të Luftës së Ftohtë. Karollo i eksploron këto tema në skulptura, arkiva të hapura, instalime specifike në lokacion, fotografi, shfaqje dhe formate të kuruara. Ai u bë i njohur për audiencën e gjerë në Kosovë në vitin 2007 përmes veprës së tij “Lemon Tea”. Gjatë protestave të përgjakshme kundër OKB-së dhe qeverisë së Kosovës, ai shpërndau çaj të nxehtë në rrugët e Prishtinës mes gazit lotsjellës dhe forcave të armatosura “për të qetësuar shpirtrat”. Që prej vitit 2019 ai ka filluar punën si mësimdhënës në Kolegjin UBT në Prishtinë. Në vitin 2022, ai nisi projektin e tij “On Top Residency” në një kodër panoramike afër fshatit Butoc, duke ndërtuar një “galeri pa mure” në një peizazh me pamje nga Prishtina. Karollo fton artistë dhe kolektivë ndërkombëtarë për të krijuar instalacione të përkohshme. Rezidenca e parë i takoi grupit IRWIN, të cilët kaluan gjashtë muaj atje duke realizuar shtetin e tyre utopik “NSK Territori i Prishtinës”. Lokacioni shënjohej nga mielli i bardhë, i cili shërben si një lloj kufiri. Kjo nismë e tij e shndërroi një hapësirë publike të pashfrytëzuar në periferi të Prishtinës, një kodër në Butoc, përgjatë rrugës së Kavajës, në një galeri në “natyrë”.

About the Artist

VI.

Fatmir Mustafa Karlo was born in 1984 in Konjare, North Macedonia. His grandfather's family had to flee from Kosovo to Macedonia in 1956 after being persecuted by the Rankovic police. His parents' family returned to Kosovo in 1989. Karlo attended primary school in Pristina at a time when the Albanian population suffered discrimination, including exclusion from the higher education system. In 1999, during the Kosovo War, the family was forced by Serbian army police to leave the country for Albania, returning three months later, where they found that their house on the outskirts of Pristina was burned. Two years after graduating from high school, Karlo completed his art studies in Pristina in 2004. In 2007, he won the International Jury Prize of the National Gallery of Kosovo's "Artists of Tomorrow" competition, which included a several-week residency in New York. In 2010, Karlo moved to Finland, where he worked as a freelance artist and graduated from the University of Fine Arts Helsinki in 2018 with his master's thesis "Refusals". Karlo lives in Pristina since 2018. His performances, installations, and visual works have been presented in various solo and group exhibitions in Pristina, Helsinki, Brussel, Milano, Zagreb, Skopje, New York, and the Autostrada Biennale Prizren. His work focuses on reflecting on the role of the artist in a capitalist society, the materiality of memory, the de-normalization of hegemonic narratives, the social significance of work, and the political developments in Eastern Europe after the end of the Cold War. Karlo explores these themes in sculptures, open archives, site-specific installations, photographs, performances, and curated formats. He became known to a wider audience in Kosovo in 2007 through his "Lemon Tea" action. During the bloody protests against the UN and the Kosovo government, he distributed hot tea on the streets of Pristina between tear gas and armed forces "to calm the spirits". In 2019, he started teaching at the UBT College in Pristina. In 2022, he opened his project "On Top Residency" on a panoramic hill near the village of Butoc, building a "gallery without walls" in an exposed landscape overlooking Pristina. Karlo invites international artists and collectives to create a temporary installation. The first exhibition "NSK Territory Pristina" was by the group IRWIN. The site is marked by white flour, which serves as a kind of border. The initiative transformed an unused public space on the outskirts of Prishtina, a hill in Butoc, along Kavaja Street, into an "outdoor" gallery.

92 – 93

Ekspozitat personale / Solo exhibitions

- Strange Seed, at Kosova National Art Gallery, Prishtina, Kosova (2023)
- Mosquito Vapor Trails, Paper Gallery, Prishtina, Kosova (2020)
- The Moon. National Library of Kosova, Prishtina, Kosova (2014)
- Kevät. Third space, Helsinki, Finland (2014)
- Family project. Helsinki, Finland (2011)
- Dracula and Frankenstein Are the Best Friends. Hiap, Helsinki, Finland (2009)
- I Am Not Drunk. Oksasenkatu 11, Helsinki, Finland (2009)
- The accidents of roses. Panten Frizer, Prishtina, Kosova (2008)
- Paradise Stacion. Stacion, Prishtina, Kosova (2008)
- Rinsing. Gallery 10 m2, Zagreb, Croatia (2008)
- Disco Gallery. New York, ISCP Residency Studio (2007)

Ekspozitat Grupore / Group Shows

- Bigger than Myself - Heroic Voices from ex-Yugoslavia, Maxxi Museum, Rome, Italy (2021)
- It's always someone's birthday, Matsudo, Nemoto, Japan (2021)
- 6-Chome-30-3 Higashiogu, Worldwide Apartment Biennale, Tokyo, Japan (2019)
- Bregenz Biennale, The Map Is The Territory, Bregenz, Austria (2018)
- Fog, Kosova National Art Gallery, Prishtina, Kosova (2018)
- Kuvan Kevät, Exhibition Laboratory, Helsinki, Finland (2017)
- Missä runous pesii, Tampere, Finland (2016)
- Family project, Objekti, Espoo, Finland (2016)
- Non Parallel Process, Exhibition Laboratory, Helsinki, Finland (2016)
- Objekti 2016, Espoo Kunsthalle, Helsinki, Finland (2016)
- Informal Mind, Elbasan, Albania (2014)
- Liquidation, Stacion, Center for Contemporary Art Prishtina, Prishtina, Kosova(2013)
- Disorder, La Fabbrica del Vapore, Milano, Italy (2012)
- World Event Young Artis, Primary, Nottingham, England (2012)
- Why Don't You Speak Finnish, Hippolyte Studio, Helsinki, Finland (2012)
- Lampemusa - Museo ArcheologicoLampedusa, Sicilia, Italy (2011)
- 255.804 km2, Brot Kunsthalle, Vienna, Austria (2011)
- 120'Muse/um, Ateneum, Helsinki, Finland (2011)
- 255.804 km2, Mestna Galerija Ljubljana, City Art Museum, Ljubljana, Slovenia (2010)

- Brussels Biennale, Belgium (2008)
- International exhibition Mulsim Mulliqi, at Kosova National Art Gallery, Prishtina, Kosova (2007)
- Rhizoma, Space for Contemporary Art, Prishtina, Kosova (2007)
- Artist of Tomorrow Finalists Exhibition, NGK, Prishtina, Kosova (2006)
- Onufri, GK, Tirana, Albania (2005)

Rezidencat dhe Çmimet / Residencies and Awards

- Grant 'A work of art which needed to be made': Anita Snellman foundation (2017)
- Grants for art projects 'promoting multiculturalism', Art Council of Finland (2011)
- HIAP Helsinki International Artist-in-residence programme (2009)
- Winner of the Artist of Tomorrow Award, residency at ISCP in New York (2007)
- Best Painter of the Year, Art Faculty, Prishtina University, Prishtina (2006)

Biografia e Thomas Oberender

Thomas Oberender, i lindur në vitin 1966 në Jena, RDGJ, është autor, kurator dhe organizator festivali. Ai ka punuar si bashkëdrejtor i Schauspielhaus Bochum dhe Cyrih dhe udhëheqës i teatrit të Festivalit të Salzburgut. Prej vitit 2011 deri në vitin 2021 ai ishte drejtor artistik i Berliner Festspiele / Martin Gropiusbau. Seria e programeve “Immersion”, të cilën ai e themeloi në vitin 2016, prodhoi formate dhe komisione novatore për artistët bashkëkohorë në kryqëzimin e teatrit dhe arteve pamore, duke përfshirë rindërtimin e “Pallatit të Republikës” të shkatërruar të Berlinit Lindor si “Pallati i Republikës” si një “Pallat i Kundër-Rrëfimeve” në Berlinin Perëndimor, ekspozita e parë pa emetim mbi ndryshimet klimatike “Down to Earth” në Gropiusbau në Berlin dhe projekti kushtuar David Bowie “The Sun Machine is Coming Down” në ICC Berlin. Ai poashtu ka punuar ngushtë me artistë si Susanne Kennedy, Markus Selg, Vegard Vinge dhe Ida Müller, Ed Atkins, Philippe Parreno dhe Tino Sehgal. Që nga viti 2018, ai ka hapur planetariume si hapësira ekspozimi për artistët vizualë dhe kompozitorët e epokës dixhitale me serialin që ai nisi të titullar “Pafundësia e re”. Librat e tij më të fundit janë “The Living Exhibition” (Spector Books 2022) dhe “Empowerment Ost”, botuar nga Tropen Verlag Berlin. (2020).

Biography of Thomas Oberender

www.thomas-oberender.de

Thomas Oberender, born in 1966 in Jena, GDR, is an author, curator and festival organiser. He has worked as co-director of the Schauspielhaus Bochum and Zurich and head of theatre of the Salzburg Festival.

From 2011 to 2021 he was the artistic director of the Berliner Festspiele / Martin Gropiusbau. The programme series "Immersion", which he founded in 2016, produced groundbreaking formats and commissions for contemporary artists at the intersection of theatre and the visual arts, including the reconstruction of the demolished East Berlin "Palace of the Republic" as a "Palace of Counter-Narratives" in West Berlin, the first emission-free exhibition on climate change "Down to Earth" at the Gropiusbau in Berlin, and the project dedicated to David Bowie "The Sun Machine is Coming Down" at the ICC Berlin. He has worked closely with artists such as Susanne Kennedy, Markus Selg, Vegard Vinge and Ida Müller, Ed Atkins, Philippe Parreno and Tino Sehgal. Since 2018, he has been opening planetariums as exhibition spaces for visual artists and composers of the digital age with the series he initiated, "The New Infinity". His most recent books are "The Living Exhibition" (Spector Books 2022) and "Empowerment Ost", published by Tropen Verlag Berlin. (2020).

Strange Seed
Fatmir Mustafa Karlo

Kuruar nga
Thomas Oberender

10.05–04. 06.2023
Galeria Kombëtare e Kosovës

Redaktor:
Thomas Oberender

Dizajni:
Kavalo Studio

Fotografia:
Enver Bylykbashi
Atdhe Mulla

Shqipëroi:
Blerta Haziraj

Botues:
Galeria Kombëtare e Kosovës, Prishtinë

Stafi i Galerisë Kombëtare të Kosovës:
Alisa Gojani Berisha - U.D. Drejtoreshë, Hana Halilaj - Kuratore, Naim Spahiu - Kordinator i Ekspozitave, Skender Xhukolli - Teknik i Ekspozitave, Enver Bylykbashi - Fotograf, Vlora Hajrullahu Hajdini - Koordinatore për Edukim, Hulumtim dhe Publikim, Shkamb Jaka - Koordinator për Media dhe Marrëdhënie me Publikun, Mexhide Maxhuni - Financiere, Elsa Morina - Zyrtare Administrative, Majlinda Zogaj - Zyrtare Ligjore, Xhevat Rrahmani - Kujdestar i Sallës Ekspozuese, Valdet Sylja & Mentor Abdullahu - Roje Nate.

Falenderime:
Egzonë Mustafa, Inke Arns, Albert Allgaier, I'm LU, MAM Art Foundation, Butrint Morina, Gëzim Shaqiri dhe ekipën, Autostrada Biennale dhe gjithë ata të cilët kontribuan dhe mundësuan që të realizohet ky projekt.

Të gjitha të drejtat e rezervuara.
Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund të ribotohet ose riprodhohet ose përdoret në asnjë formë ose me mjete elektronike, mekanike dhe të tjera, të njohura ose të shpikura në vijim, duke përfshirë fotokopjimin dhe regjistrimin, ose në çdo sistem të ruajtjes ose marrjes së informacionit, pa lejen me shkrim të mbajtësit e të drejtave të autorit.

Ekspozita dhe katalogu janë mbështetur nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve.

ISBN
978-9951-806-21-3

Shtypi:
Blendi

Galeria Kombëtare e Kosovës
Rr. Agim Ramadani, nr. 360
10000 Prishtinë
Kosovë

ISBN 978-9951-806-21-3

Strange Seed
Fatmir Mustafa-Karilo

Curated by
Thomas Oberender

10.05 – 04.06.2023
National Gallery of Kosovo

Editor:
Thomas Oberender

Designer:
Kavalo Studio

Photo:
Enver Bylykbashi
Atdhe Mulla

Translation:
Blerta Haziraj

Published by
National Gallery of Kosovo, Prishtinë

National Gallery of Kosovo staff members:
Alisa Gojani Berisha - Interim Director, Hana Halilaj - Curator, Naim Spahiu - Exhibitions Coordinator, Skender Xhukolli - Exhibition Technician, Enver Bylykbashi - Photographer, Vlora Hajrullahu Hajdini - Coordinator for Education, Research, and Publications, Shkamb Jaka - Coordinator for Media and Public Relations, Mexhide Maxhuni - Finance Officer, Elsa Morina - Administration Officer, Majlinda Zoga - Legal Officer, Xhevat Brahamani - Exhibition Hall Attendant, Valdet Sylja & Mentor Abdullahu - Security guards.

Thanks by the artist:
Egzonë Mustafa, Inke Arns, Albert Allgaier, I'm LU, MAM Art Foundation, Butrint Morina, Gëzim Shaqiri and team, Autostrada Biennale and to everyone else who contributed to make this project possible.

All right reserved.
No part of this publication may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by electronic, mechanical, and other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without the written permission of the copyright holders.

The exhibition catalog is supported by the Ministry of Culture, Youth and Sports.

ISBN
978-9951-806-21-3

Printed by
Blendi

National Gallery of Kosovo
Str. Agim Ramadani, nr. 360
10000 Prishtinë,
Kosovë

